35e JAARGANG nr. 1 - Zomer 2014

VAN ZOYS

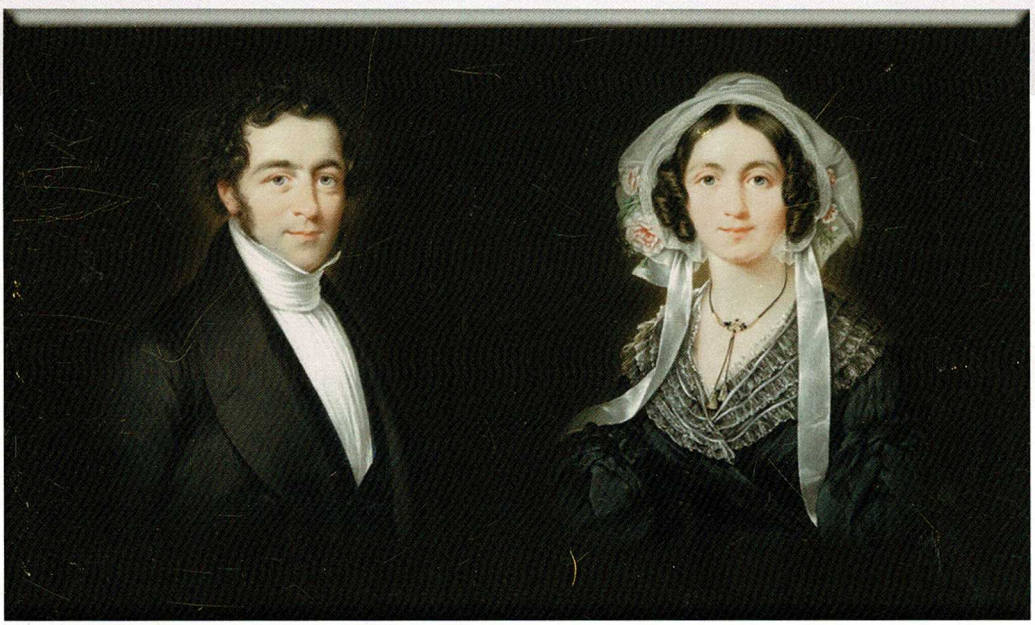

TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
"SOEST - SOESTERBERG"

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

Secretariaat: Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest - info@hvsoest.nl - www.hvsoest.nl

Bestuur:

Voorzitter :	**Herman Schoemaker**	Korte Brinkweg 14 hcschoe@zonnet.nl	035-6015711
Secretaris :	**Johan van 't Klooster**	Ferdinand Huycklaan 2E jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester:	**Patrick Kuijpers**	Nassaulaan 8 pkuijpers@12move.nl	035-6013060
Overige leden :	**Henk Groenesteijn**	Spinet 13 info@ hiscue.com	035-6025795
	Ton Hartman	Birkstraat 109 ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
	Hanneke Roskam	Disselboom 58 hanneke@roskam.nu	035-6018750
	Chris Uyland	van Lenneplaan 5c cuyland@xs4all.nl	035-6013639

Inhoudsopgave zomernummer 2014 **pag.**

1. Voorwoord van bestuur en de redactie 1
2. Boekbespreking: "Geschiedenis van de Soester Eng" 7
3. Soestdijk in bevrijdingstijd 1945 8
4. "De Batenburg, en zijn architect" 14
5. Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg 17
6. Gezondheidszorg in Soest 18
7. Theunis de Kruijf 24
8.Medewerking gevraagd (2) 29
9. Dokter Frans Kuijper (1808-1878) en zijn nakomelingen 30
10. Uit de bladen (6) 42

Omslagfoto; Portretten Dirk Frederik van der Pant en Anna Elsina Cornelia van Hengelaar. Afkomstig uit collectie rijksdienst voor het cultureel erfgoed.-

Foto achterzijde; Prentbriefkaart uit 1913 van villa Lindenheuvel, gebouwd omstreeks 1835-1840 voor dr. Frans Kuijper. Collectie G.J.M Derks.

Voorwoord van bestuur en de redactie

Een nieuwe jaargang van uw vertrouwde blad, we hopen dat u de artikelen weer met belangstelling blijft lezen. Nog meer hopen we op bijdragen van u, maar het hoeven geen complete beschrijvingen te zijn. Ook met historische documenten of oudere foto's kunnen we de "Van Zoys tot Soest" op een goed niveau houden.

Jaarvergadering en lezing Stay Behind

Verschillende van u hebben we op de jaarvergadering mogen ontmoeten. De opbouwende, kritische opmerkingen worden door het bestuur behandeld. Betreffende dit blad was de vraag met welke verenigingen we een ruilabonnement hebben. Standaard ruilen we ons blad met de historische kringen/verenigingen van Amersfoort, Baarn, Blaricum, Bunschoten, Den Dolder, Eemnes, Hilversum, Hoogland, Huizen, Laren, Leusden, Utrecht, Woudenberg en met de stichting Tussen Vecht en Eem. Mocht een artikel een bijzondere relatie met een andere plaats hebben, dan vindt weleens een incidentele ruiling plaats. Mocht u in een of ander historisch blad artikelen aantreffen, die ook voor Soest van belang zijn, dan vernemen we dat graag.

Op deze vergadering werd afscheid genomen van onze oud-bestuursleden Frans Stokhof de Jong en Wim Routers. Frans was gedurende een aantal jaren de vertegenwoordiger van onze vereniging in de gemeentelijke monumentencommissie, de laatste jaren was hij tevens vice voorzitter. Wim Routers had het bestuur al eerder verlaten maar hij verzorgde nog steeds de grafische verzorging van dit blad.

Onze voorzitter Herman Schoemaker hield na het officiële gedeelte een boeiende lezing over "Stay Behind". Als ervaringsdeskundige en ook afgestudeerd op dit onderwerp wist hij veel te vertellen. Aandachtig was het gehoor en het zal tot een vervolg leiden in de volgende Torenlezing. Daarin zal het ethische aspect meer aandacht krijgen. Voor de thuisblijvers zal Herman het verhaal nog eens in dit blad publiceren. De scriptie kunt u al raadplegen via internet.

Oude Ambachtenmarkt
Dit jaar hebben we ons ook weer gepresenteerd op de "Oude Ambachtenmarkt". De weersomstandigheden waren die dag en de dagen ervoor niet ideaal, Pluvius had sommige onverharde gedeelte tot modderpoelen gemaakt. Op Hemelvaartsdag zelf was het guur koud. Maar wel hebben we de gehele dag gezellige aanloop gehad, de foto's van de doktoren en van de buitenplaatsen werden veelvuldig bekeken en we hebben 18 nieuwe leden mogen noteren.

Rondleiding Beukbergen
Net buiten Soesterberg ligt het landgoed en buitenplaats Beukbergen. De werkgroep Soesterberg had op zondagmiddag 1 juni een rondleiding georganiseerd op dit landgoed wat nu militair vormingscentrum is. Overweldigend was de opkomst, naar schatting waren er circa honderd belangstellenden gekomen om onder ideale weersomstandigheden het huis en het park/bos te bekijken.

Inhoud
Alhoewel de Bevrijding alweer 69 jaar geleden plaatsgevonden heeft, blijft er nog veel onduidelijk, zijn we door Britten of Canadezen bevrijd, van welke kant denderden de militaire colonnes Soest binnen en hoe vertrokken de bezetters? Richard de Mos en de Stichting Legerplaats Soesterberg 1939-1945 hebben weer het een en ander op papier gesteld.

In de laatste nummers van dit blad zijn enkele gissingen gedaan naar de architect van het pand "De Batenburg" aan de Van Weedestraat 3, de oplossing is gevonden.

Er is al eerder aangekondigd dat we van plan waren een themanummer betreffende gezondheidszorg uit te brengen, als basis zou dienen het manuscript van dr. J. Kuipers (1929-2014). Bij het zoeken naar geschikte foto's en controle van het geschrevene bleek dat het heel moeilijk was om het af te ronden. Er

blijken nog veel documenten niet ontdekt te zijn en het verzamelen van fotomateriaal kost veel tijd. Tevens zou de redactie van dit blad ook de redactie van het themanummer moeten doen. Daarom is besloten er een vervolgserie van te maken en de ruimte in dit blad daarvoor vrij te maken. Dit keer een artikel dat over de eerste helft van de negentiende eeuw gaat. Tenslotte de regelmatig terugkerende rubrieken zoals Uit de bladen, Medewerking gevraagd en Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest.

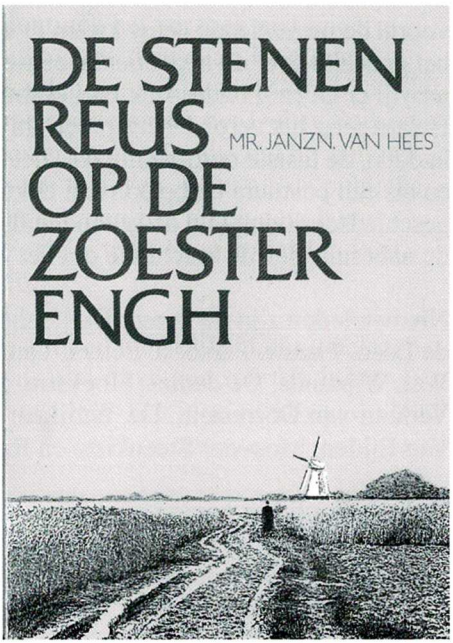

Ledenbestand

Overleden zijn voor zover bekend de volgende leden: de heer Hans van Doorne uit Anna Paulowna, hij was een van de voorvechters van de Stichting "De Windhond". Eind jaren 70 van de vorige eeuw beijverde deze stichting al voor de terugkeer van de korenmolen op de Eng. De herbouw heeft veel langer geduurd, maar Hans van Doorne was bij de opening in 2008 aanwezig. Onder het pseudoniem Mr. Janzn. Van Hees heeft hij het boekje "De Stenen Reus op de Zoester Engh" geschreven wat uitgebracht is in 1985. Daarnaast heeft hij de literaire nalatenschap van zijn vader mr. Jan van Doorne voor een groter publiek vrijgegeven.

De heer Jakob Kuipers (1929-2014), beter bekend als dokter J. (Jaap) Kuipers van de Middelwijkstraat. Hij heeft in dit blad geschreven over het leven van Elisabeth van der Werff (1865-1965), vroedvrouw in Soest. U kunt dit nazoeken in het herfstnummer van 2001. Maar dr. J. Kuipers heeft in de afgelopen jaren de gezondheidszorg verder bestudeerd en daar een mooi manuscript over geschreven. Aanvankelijk alleen voor familie en (oud) collegae, maar met enige schroom benaderde hij ons of het ook wat voor dit blad zou zijn. Het bleek dat er over de gezondheidszorg in Soest weinig geschreven was,

vooral de negentiende eeuw kwam er erg bekaaid af. Ook dr. Kuipers leunde in het gedeelte over de negentiende eeuw op eerder gepubliceerde beschrijvingen, terwijl er na enig onderzoek veel onthullend materiaal naar boven kwam. Helaas ging het verouderingsproces bij de dokter zelf sneller dan we verwacht hadden, de laatste ontmoeting was het een broze man geworden. Met respect en als een postuum eerbetoon aan dokter Kuipers werken we verder aan de geschiedschrijving van de gezondheidszorg in Soest en Soesterberg. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verdriet te dragen.

Nieuwe leden zijn de heren: Buijtenhuis, Van den Hoeden, Huurdeman, Van de Leen, Paauw, Persoon, Peters, Van Steendelaar, Tjarks, Van Vulpen, Van de Wal, Wijnands. De dames: Hoekstra, Ringenoldus, Pleysier, Pot-Schimmel, Verlaan-van Dorrestein. De families: Van den Berg, Van Dorresteijn, Drinth, Van Eijden, Mos-van Steenkiste en Rupert.

Terugblik op het vorige nummer.
Hoewel de redactie probeert om een foutloos boekje te maken, moeten we erkennen dat het de laatste keer weer niet gelukt is. Bij het maken van de omslag is de naam van onze voorzitter Herman Schoemaker niet goed gespeld, onze excuses.

Burgermeester Baron Bentinck ontsteekt het bevrijdingsvuur, de standaard wordt vastgehouden door de heer Th.M. Peet op 5 mei 1955

Van Soester Burgemeesters verhaald
De heer Jan Peet merkte naar aanleiding van dit artikel op dat het eerste initiatief tot de sportuitwisseling Soest-Soest niet door burgemeester Mr. Samuel Pieter Bentinck (1909-1998) genomen was. De vader van Jan Peet, Theo M. Peet (1916-2003), was als naaste medewerker van burgemeester Bentinck nauw betrokken bij de organisatie van deze sportieve uitwisseling. De allereerste contacten waren al in 1934 gelegd, maar begrijpelijkerwijs is daar niets van terechtgekomen. Al vrij spoedig na de Tweede Wereldoorlog deed de Duitse leraar A. Severing vanuit Soest-Westfalen het verzoek opnieuw om jeugd uit te wisselen. Op dat moment lag dat uiterst gevoelig, want niet iedereen had de

oorlog verwerkt. Toch legde burgervader Bentinck het verzoek niet onderin de bureaula. Hij overlegde met de landelijke overheid en daaruit volgde aanpassing dat de Duitsers eerst gastheer zouden zijn. Zodoende kon in de zomer van 1952 een groepje van 23 jeugdige sporters naar het Duitse Soest afreizen. De grote verdienste van burgemeester Bentinck was dat hij zijn nek uitstak door de goedkeuring aan de organisatie te geven. Want als de publieke en de politieke opinie zich tegen de plannen keerden zou hij de gevolgen moeten dragen. Met deze aanvulling kunnen de betrokken historici Jan Peet, Hans Kruiswijk en Wim de Kam instemmen.

Meer over de "Sportuitwisseling Soest-Soest tot en met 1992" kunt u nalezen in een artikel geschreven door Th.M. Peet als oud-directeur Sportstichting Soest en gepubliceerd in het voorjaarsnummer 1996 (16de jrg. nr.4) van dit blad.

De zes dames in het Ebbenhorst atelier.
Helaas heeft de foto geen nieuwe namen opgeleverd. Ook is nog niet duidelijk waarom een vrouw een kistje op schoot heeft. Wel kregen we de bevestiging van de heer Kagenaar uit Frankrijk dat zijn overgrootmoeder Barbara (Bartje) van den Hoed (1837-1891) op de foto staat afgebeeld. Haar zoon Wilhelmus (Helmus) Butzelaar gaf volgens de traditionele vernoemingregels zijn dochter de naam Barbara. Zij huwde Co Kagenaar, die werkzaam was als hoofd huisvestingsbureau van de gemeente Soest en zij zijn de ouders van tipgever Wilhelmus (Willem) Kagenaar.

Bartje Butzelaar-van den Hoed

Wim Schenk, een Soester soldaat gesneuveld op 11 mei 1940
Van de vrijwel onbekende soldaat Wim Schenk en zijn ouders is iets meer bekend geworden. Mevrouw Zon-van Woudenberg heeft haar lange leven al aan de Vosseveldlaan gewoond, en heeft vele bewoners zien komen en gaan. Ook de ouders van Wim Schenk. Op 10 mei 1940 zou ook dit gedeelte van Soest geëvacueerd worden, maar in de consternatie die heerste is de wijk vergeten. Dus ook de ouders van Wim Schenk bleven daar en konden ▸

daardoor snel op de hoogte gebracht worden van de tragische gebeurtenis. Het echtpaar Schenk was toen al in bezit van een auto en zijn direct naar Den Haag afgereisd om hun zoon in zijn laatste uren bij te staan. In of na de oorlog is Wim Schenk herbegraven op de begraafplaats aan de Veldweg. In 1986 is het stoffelijk overschot overgebracht naar het Ereveld op de Grebbeberg. Het verdriet om het verlies van hun enige kind is zeker bij moeder zwaar gevallen.

Uit de bladen

In de rubriek Uit de bladen is geschreven over kunstschilder Damen die aanvankelijk aan de Mendelssohnlaan woonde, maar zonder te verhuizen later aan de Van Goyenlaan zijn thuis had. Wij hadden gesuggereerd dat dit in de Tweede Wereldoorlog op last van de bezetter gebeurd zou zijn. Meerdere lezers attendeerden ons erop dat de straatnaamswijziging pas veel later heeft plaatsgevonden. Wel is nu bekend geworden dat er in het gezin van Alfons Damen meerdere kinderen waren, indien ze nog leven hebben ze een respectabele ouderdom.

Terugblik op eerdere nummers,

Het zou zeker niet misstaan hebben, het portret van koningin Beatrix gemaakt door Ans Markus op de tentoonstelling 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden in Museum Oud Soest. Het portret was al uit de raadszaal verwijderd na de abdicatie maar inmiddels is bekend waar het nu hangt: in het gemeentehuis op de eerste verdieping aan de buitenkant van de publieke tribune van de raadszaal.

Toegangspoort
H. Hart ULO school

In de rubriek Verdwenen Soest in de Soester Courant van 19 maart 2014 heeft René van Hal de foto van de toegangspoort van de H. Hart ULO geplaatst. Een van de reacties daarop was dat de poort in de jaren dertig gemetseld was door aannemer en metselaar Jan Hilhorst van de Prins Hendriklaan 24. ■

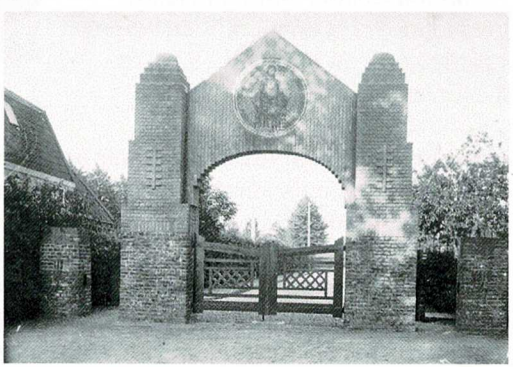

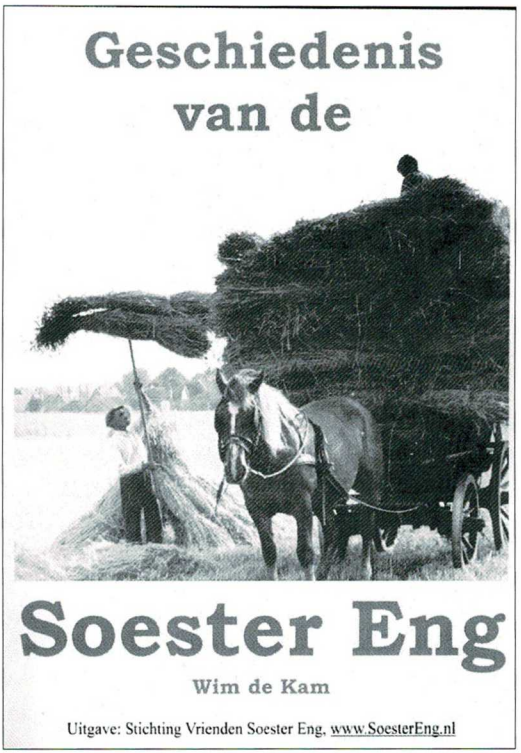

Boekbespreking: "Geschiedenis van de Soester Eng"

Door Ton Hartman

Opeens was het daar, weer een boekje over de Eng. De schrijver Wim de Kam, ons welbekend, heeft zijn onderzoekingen, welke hij al eerder via lezingen geopenbaard heeft, geordend en aan het papier toevertrouwd. Vanaf de ontstaansgeschiedenis tot bijna de dag van gisteren is beschreven. Voor de ingewijden zullen er weinig nieuwe feiten instaan, het meeste geschrevene is gebaseerd op literatuuronderzoek en veel minder op archiefonderzoek. Wel is het een handig naslagwerk geworden om meer over de historie van de Eng te weten te komen.

Qua uitvoering is het vrij sober, maar dat maakt de prijs vriendelijk. Het boekje is uitgegeven door de Stichting Vrienden Soester Eng en verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel voor €10. Het formaat is A5 en het telt 64 bladzijden.

Soestdijk in bevrijdingstijd 1945

Naar aanleiding van het artikel over de grootschalige ontwapening van de Duitse legertroepen te Soestdijk in mei 1945, kwamen er bij de Historische Vereniging Soest - Soesterberg verschillende reacties van herkenning binnen. Eén daarvan was van oud-Soester Willem Passenier. Woonachtig op de Wilhelminalaan 16b van 1937 tot januari 1946, maakte de bevrijdigingsperiode grote indruk op de toen 14-jarige jongen. Zijn uitgebreide en enthousiaste deling van herinneringen vormen samen met nieuwe informatie uit onderzoek door de Stichting Legerplaats Soesterberg 1939-1945 de basis voor dit vervolgartikel.

Door Richard de Mos

Willem Passenier op de Wilhelminalaan met van links naar rechts Sergeant Hoyle, Bill Trowhill en Corporal Allan van het Royal Canadian Regiment. Foto: collectie Passenier.

Willem Passenier kwam in 1937 met zijn ouders in Soestdijk wonen. Zijn vader was eerste machinist op prinsenjacht 'Piet Hein' in koninkijke dienst. Toen het jacht werd gevorderd door de bezetters, weigerde de heer Passenier senior dienst en werd verantwoordelijk voor de technische installaties van Paleis Soestdijk.

Voor de jonge Willem Passenier waren de oorlogsjaren een avontuurlijke tijd en grote verschrikkingen heeft hij gelukkig niet gekend. Maar zeker was niet alles een zorgeloos jongensavontuur. De honger in de Hongerwinter en twee lange fietstochten naar het oosten voor voedsel. Met de nodige spanning van Duitsers die voedsel en fiets wilden innemen en beschieting door een geallieerd vliegtuig. Het zien van stervende en gestorven mensen. Ook een beschieting door geallieerd geschut op Soestdijk in de laatste weken van de oorlog maakte hij van dichtbij mee. Op een bepaald moment stond hij op de Lazarusberg en hoorde hij een granaat fluitend overkomen, waarna de granaat insloeg op het dak van een woning op de nabijgelegen Korte Bergstraat. Op de Lazarusberg had eerder in de oorlog Duits luchtafweer gestaan. Toen op Dolle Dinsdag in september 1944 de Duitsers hals over kop gevlucht waren, had Willem daar nog rondgeneusd en wat Duitse spullen bemachtigd uit het huis waarin de bemanning gelegerd was.

Toen de capitulatie op 5 mei 1945 eindelijk een feit was, werd er halsreikend uitgekeken naar de bevrijders. Die werden verwacht over de Birkstraat uit de richting van Amersfoort. Deze route was echter door een opgeblazen brug en versperringen niet begaanbaar, daarom trokken de geallieerde eenheden via Doorn en Zeist de regio binnen. De heer Passenier herinnert zich nog goed dat hij als enige langs de Praamgracht nabij de boerderij van Van Zijtveld stond te wachten op de bevrijders en er tegen de verwachting in vanuit de richting van Bilthoven de eerste verkenners op motorfietsen aankwamen. Ze stopten bij de wachtende jongen die met zijn beperkte Engels uit de voeten kon. Hij wees hen op gewapende Duitse soldaten in stelling bij de viersprong bij Hotel Trier en vroeg hij hen om handtekeningen. En zo kreeg hij hun namen, hun eenheid en de datum op papier. De drie eerste 'bevrijders' van Soest op 7 mei 1945 waren Britten van het Reconnaissance-Regiment (verkenningseenheid) van de 49e West Riding 'Polar Bear' Division. Ze vervolgenden hun weg en sloegen aan het einde van de Biltseweg linksaf richting Baarn.

De dagen erna was het op diezelfde plek een drukte van jewelste, van Duitse troepen die hun wapens en uitrusting in kwamen leveren. Overal lagen in de berm stapels uitrustingsstukken, wapens en munitie. De 14-jarige jongen liep er graag rond om te kijken wat hij kon bemachtigen. Er was een zekere spanning voelbaar van zoveel gewapende en ervaren soldaten bij elkaar. De Duitsers liepen ferm en fier en zagen er zeker niet verslagen uit. In de berm en de rand van de weilanden lagen Britse soldaten met Brengun-machinegeweren om in te grijpen als er trammelant kwam.

Willem Passenier hield zich het liefst op bij de oprijlaan naar de boerderij van Van Zijtveld, zodat hij die zo nodig als vluchtweg kon gebruiken. Gelukkig is dat niet voorgekomen, alhoewel hij wel regelmatig weggestuurd werd en een keer bruut berispt werd door een Duitse militair op het moment dat hij een seinpistool uit het ondiepe ▸

water van de Praamgracht probeerde te pakken. Ook een pistoolholster lonkte naar hem op de bodem van een schuttersput, maar hij had verhalen gehoord van boobytraps en nam liever het risico niet. Midden op een veld werden jerrycans vol bezine hoog opgestapeld. Een penetrante stank vulde de omgeving. Verder werden voertuigen gestald en fietsen verzameld. Zijn vader kon tegen een absurd hoog bedrag een fiets in Wehrmacht-grijze kleuren van een bewakende BS-er kopen, om de door de Duitsers gestolen fiets van Willem te vervangen. Op het moment van de munitie-explosie die op de velden plaatsvond was Willem niet ter plekke en heeft hij dat niet gehoord of anderszins bewust meegekregen. Vermoedelijk zijn ouders wel. Hij weet wel, dat hij er alleen de eerste paar dagen kon rondlopen en het daarna voor hem niet toegestaan was om daar nog te komen.

Vertrek van de begrafenisstoet te Hilversum vanaf de Geraniumschool naar de Noorderbegraafplaats. Foto: C. Harris (Noorwegen, zoon van Captain Frank Harris van het Leicester Regiment)

De Britse eenheden van het Leicestershire Regiment die de ontwapening verzorgden en 13 man verloren in de tragische explosie van 10 mei, hadden zelf niet veel met Soest. Ze waren gelegerd in Hilversum en in hun officiële documenten en memoires wordt Soest niet genoemd. De stoffelijke overschotten van de Engelse slachtoffers werden overgebracht naar Hilversum. Op 12 mei vertrok de begrafenisstoet in Hilversum van de Geraniumschool naar de Noorderbegraafplaats aldaar, waar de lichamen begraven werden. Er waren echter wel Britse eenheden dichterbij gelegerd. Zo werden er vlak na de bevrijding tentenkampen ingericht nabij de stallen van Paleis Soestdijk en rondom het huis van de familie Dekker aan de Biltseweg. Het naastgelegen Spiehuis diende als Mess (keuken/kantine), ook voor de troepen die de Duitse bezetting van de nabijgelegen Ernst Sillemhoeve overnamen. In eerste instantie betroffen het Britse troepen, die vervolgens afgelost werden door Canadese. Frappant was dat die aflossing gepaard ging met een flinke knokpartij tussen Britten en Canadezen op het erf van de familie Dekker, terwijl vrijwel tegelijkertijd op de oprijlaan een stafauto stond waarin een Britse en Duitse officier gebroederlijk een borrel dronken.

De Britse en Canadese manschappen die hier bivak hielden, waren verantwoordelijk voor de bewaking van Duitse troepen die voor screening in een perceel van de bossen van Laag Hees verbleven. De jonge Gerrit Dekker

liftte regelmatig mee met de rit in een Bren Carrier over de Staalwijklaan naar de bossen. Duitse manschappen kwamen aangemarcheerd over de Wieksloterweg en werden onder bewaking van Brengun-schutters de bossen ingeleid. Bijna 70 jaar later weet hij nog altijd bomen aan te wijzen waar de geallieerden uit verveling in gekerfd hebben. 'Canada' en 'From Bemmel to Baarn' is nog altijd duidelijk te lezen. Mogelijk waren de eerste Britse troepen daar van de Royal Scottish Fusiliers. Die waren samen met de Leicestershire-eenheid aanvankelijk belast met de ontwapening en bewaking van de Duitse troepen te Soestdijk en omgeving. De aflossing door Canadese troepen vond plaats in de periode van 16 tot 20 mei. Zo kwamen de Canadese Stormont Dundas and Glengarry Highlanders op 19 mei 1945 naar Hilversum en Baarn en namen de bewaking van het ingenomen Duitse oorlogsmateriaal over van de Britten. Tevens kwamen rond 16 mei de Canadese North Nova Scotia Highlanders aan in Baarn. Na 10 dagen lang Duitsers in Duitsland (regio Norden) ontwapend te hebben, mochten ze die taak wederom uitvoeren te Soestdijk.

The Lorne Scots uit Canada waren sinds 9 mei al in de regio en eveneens betrokken bij de ontwapening en bewaking van Duitse troepen en materieel. Midden mei werd de 3rd Canadian Infantry Division gesommeerd zich te verplaatsen van Noord Duitsland naar regio Utrecht om de Britse 49e Polar Bear Division aldaar af te lossen. Dit gebeurde onder de noemer "Operation Fraternize" om het moreel van de niet meer vechtende troepen hoog te houden door uitvoering van taken in combinatie met verbroedering met de blije bevrijde Nederlandse burgers.

De Duitsers hadden een stafkwartier in de Willem Arntszhoeve tussen Soest en Den Dolder. Twee Duitse soldaten, die stierven bij de explosie op 10 mei, werden daar begraven. Het waren Obergefreiter Franz Rauecker en Gefreiter Max Salzinger van de Fallschirm Luftnachrichten Abteilung 6. De troepen die bij Soestdijk verzameld en ontwapend werden, waren eenheden van de 6e Fallschirmjäger Division, plus eenheden die bij deze divisie gevoegd waren. Zo bevonden zich circa 800 Polizei-militairen tussen deze troepen.

De Canadese Stormont Dundas and Glengarry Highlanders te Baarn/Soestdijk op 19 mei 1945. Op de foto is te zien dat er toen nog Duitse soldaten aanwezig waren en in dit geval ingezet werd om het tanken te verzorgen. Foto: Gerard Niestadt.

De screening was er vooral op gericht om deze personen er uit te vissen. Binnen deze groep bevonden zich leden van het voormalige 2e Bataljon Polizei Waffen Schule III welke hadden deelgenomen aan de massa-executies bij de Woeste Hoeve op 8 maart 1945. Tevens werden meerdere leden van de Sicherheitsdienst opgepakt die zich tussen de troepen ophielden. De ontwapening begon op 9 mei of wellicht op kleine schaal al de dag ervoor en het was de taak om de troepen te ontwapenen vóór 13 mei. Daarna was er nog een periode van kampement in de bossen voor screening. Op verschillende plekken in de bossen van Pijnenburg en Lage Vuursche werden percelen afgezet met prikkeldraad, waarbinnen de Duitse troepen bivakkeerden onder tentzeiltjes. Naast de controle van de persoonlijke gegevens, werd er gecontroleerd op nog aanwezige wapens, oorlogsmaterieel en civiele oorlogsbuit. Er waren strikte richtlijnen en wat niet geoorloofd was werd ingenomen. Vervolgens afmars naar IJmuiden, voor een tweede screening en afvoer naar Duitsland. De troepen van de 6e Fallschirmjäger Divison die bij Soest ontwapend waren, kwamen op 24 mei aan in IJmuiden. Grofweg 10.000 man en 75 voertuigen. Het merendeel verbleef daar 4 dagen in een kampement en vervolgde de route op 28 mei naar Duitsland.

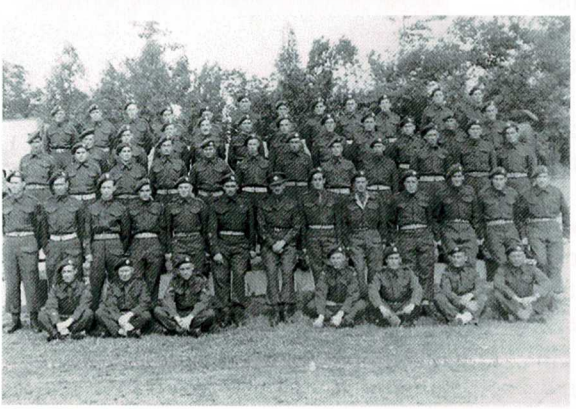

Het toeval (of niet?) wil dat de eenheid die betrokken was bij de ontwapening en screening in IJmuiden daarna in Soest gelegerd werd. Het betreft het Royal Canadian Regiment. Van 8 mei tot 20 juni voerden zij hun taak uit in IJmuiden. Daarna kwamen ze op 20 juni naar Soest, waar ze tot 2 september verbleven, in afwachting van hun repatriëring naar Canada. Een peloton van dit Regiment, ca. 15 á 20 militairen, neemt zijn intrek in een grote villa

aan de Wilhelminalaan 16 en worden zo buren van Willem Passenier De commandant was first lieutenant Bennet, een model officier met snorretje en staf. Hij had een vriendin uit Spaarndam, die wel eens langs kwam. Willem is er al snel kind aan huis. Voor avontuur en gezelligheid. En hij voerde klusjes uit, zoals het poetsen van wapens en uitrusting tegen beloning van sigaretten en chocola. De soldaten sliepen in de grote achterkamer en in één van de kamers had de onder-commandant zijn kantoor. De band was vriendschappelijk en Willem had vrijbrief om overal te komen. Behalve een klein kamertje onder de trap, met daarin een bed en soms vrouwelijke aanwezigheid. Toentertijd dacht hij dat het een kamertje voor de schoonmaakster was. Inmiddels weet hij beter. Een van de Canadezen wordt huisvriend van de familie Passenier. Het betreft William (Bill) H. Throwhill. De mannen hadden het vaak over IJmuiden en gingen er regelmatig met een truck naar toe om dansfeesten te bezoeken. Hun eerdere verblijf daar had een band opgebouwd. De ontspanning was zeer welkom. De eenheid had vanaf de landing in Italie in 1943 veel en hard gevochten. De laatste, felle gevechten bij Apeldoorn. Bill Throwhill had door een ontploffende granaat een gehoorbeschadiging opgelopen. Op 2 september vertrok het regiment naar Engeland, om op 2 oktober uiteindelijk aan te komen in hun basis te London, Ontario in Canada. In 1990 heeft Willem in Canada Bill Throwhill nog bezocht en tot zijn dood in 2004 is het vriendschappelijke contact gebleven.

Vanaf midden juni tot eind augustus verbleef er een andere Canadese eenheid in Soest, de 48th Highlanders of Canada. Vermoedelijk in de omgeving van het vliegveld. Op 30 augustus gaven zij een afscheidsparade in Soest met doedelzak-muziek.

Het Duitse luchtafweergeschut dat Willem Passenier zich weet te herinneren op de Lazarusberg, is niet dezelfde als de grote stelling met zware luchtafweerkannonen op de Soester Eng. Deze heeft Willem nooit van dichtbij gezien. Na de oorlog schijnen de bunkers daar nog een tijd door de Soester gemeenschap gebruikt te zijn. Graag komen we in contact met (oud-) Soesters die ons meer kunnen vertellen over deze stelling en bunkers voor een volgend artikel.

"De Batenburg, en zijn architect"

Na de publicatie van de foto in kerstsfeer van huize "De Batenburg" is er een kleine discussie in dit blad ontstaan wie de architect is van dit gebouw. De redactie is verheugd dat met onderstaande vondst de oplossing gegeven is van het architectenvraagstuk. Frank Rupert doet al geruime tijd onderzoek naar de gezondheidszorg in Soest in het verleden, waarin zijn vader H.G. en grootvader J.H.A. Rupert een grote rol gespeeld hebben.

Door Frank Rupert.

Aanbesteding.

Op **Zaterdag** den **27 dezer**, des middags te 12 uur, zal in het Koffiehuis *de Koophandel* van den Heer A. DIJKMAN te Soest (bij Baarn) worden **aanbesteed:**

Het bouwen van een Woonhuis met Koetshuis en Stal, voor den WelEd.Gel. Heer Docter J. BATENBURG aldaar. Bestek en teekeningen liggen van af den 17 dezer in genoemd Koffiehuis ter inzage. Gedrukt bestek en teekeningen zijn op franco aanvrage à *f* 3,— te bekomen bij den Architect. Aanwijzing in loco den 23 dezer, des middags te 12 uur. De inschrijvingsbilletten moeten uiterlijk in gesloten couvert franco worden ingeleverd Vrijdag avond den 26 dezer bij den Heer Aanbesteder te Soest, of bij den Architect te Deventer. Inlichtingen zijn op franco aanvrage te bekomen bij den Architect

G. TE RIELE Wz.

te Deventer.

Aan de voet van de Eng ligt het statige herenhuis "De Batenburg". Het oorspronkelijke doktershuis heeft een representatieve uitstraling, die in die tijd door meerdere ontwerpers gebruikt werd. Maar in die tijd waren nog geen bouwvergunningen vereist en dat bemoeilijkt het vinden van de ontwerper. Met de onderstaande vondst is dit nu opgelost.

Na de koop van een mooi stuk bouwland rond 1891/1892 aan het 'Lange Eind' door de gemeentelijk geneesheer dr. J.G.A. Batenburg (1846-1912), laat hij er door architect G. te Riele uit Deventer een fraaie villa met koetshuis en stal voor ontwerpen. Het praktijkgedeelte en het woonhuis onder één dak, met een duidelijk representatieve uitstraling. En ruimte genoeg voor zijn vele kinderen en ook voor het inwonend personeel zoals kindermeisje, dienstbode en keukenhulp. Het ontwerp komt ter inzage te liggen, samen met de aanbesteding en uiteindelijk wordt het ook gebouwd rond 1894. De advertentie van de aanbesteding heb ik gevonden in De Gooi en Eemlander gedateerd 13 mei 1893 met de naam van de architect.

Een fraaie grote villa met rondom een mooie tuin. Nu helaas ingebouwd door een lelijk complex van appartementwoningen, waardoor het monumentale

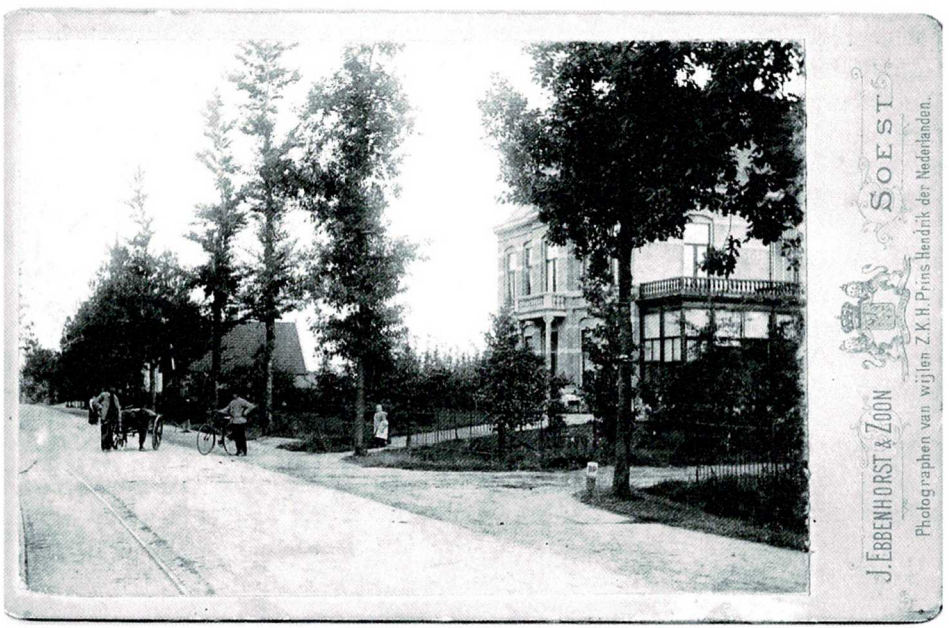

karakter van het ontwerp van G. te Riele helaas grotendeels is verdwenen. Gerhardus te Riele (Wzn) (1833-1911) woont in en werkt vanuit Deventer aanvankelijk als timmerman bij zijn vader Wolter te Riele. In de loop der tijd werkt hij zich op van opzichter tot architect. Volgens het Nederlands Architectuur Instituut bestaat het oeuvre van Gerhardus uit ongeveer 80 bouwwerken, waaronder kerken en herenhuizen. Vooral in Deventer heeft hij veel projecten op zijn naam staan.

Later werkt hij samen met zijn zoon Wolter A.M. te Riele (1867-1937). Deze Wolter te Riele gaat vanaf 1889 in de leer bij de beroemde architect P.J.H. ▸

(Pierre) Cuijpers en zijn zoon Jos Cuijpers. Voor het pand "De Batenburg" is interessant of er invloeden op het ontwerp van vader Gerhardus door zoon Wolter zichtbaar zijn, gezien zijn leeftijd is dat goed mogelijk. Wolter te Riele ontwikkelde zich door tot een toonaangevend architect, vooral op het gebied van kerken en kerkelijke gebouwen zoals kloosters en scholen. In de regio Soest kunnen we dan de Ansfriduskerk te Amersfoort, St. Joseph te Hooglanderveen, O.L.V. Onbevlekt Ontvangen te Hilversum en de St. Jan basiliek te Laren als voorbeelden noemen. Opmerkelijk is dat deze als rooms-katholiek bekend staande architect toch wel het ontwerp voor de Hervormde kerk van Opeinde heeft geleverd. Voor de benoeming van dr. J.G.A. Batenburg tot gemeentearts van Soest in 1880 werkte dr. Batenburg als gemeentegeneesheer in en rond Groenlo waar hij ook opgegroeid was. De heer G. te Riele is in 1861 gehuwd in Lichtenvoorde met mej. Berendiena Maria Weijenborg (1832-1909), geboren en woonachtig in Lichtenvoorde een plaats niet ver van Groenlo. Het gezin waaruit zijn echtgenote kwam zal ongetwijfeld tot de bekenden van de familie Batenburg behoord hebben en de kwaliteiten van G. te Riele als architect, zullen daar toen al bekend geweest zijn.

Na jaren elders in Soest gewoond te hebben was, ook gezien de gezinsuitbreiding van dr. Batenburg, een grotere woning hun wens. Misschien speelt een rol dat de familie tot de notabelen van Soest behoorden en men een bij hun stand passende woning wilden hebben. Gelukkig zijn er nog foto's waarop de villa haar werkelijke pracht laat zien.

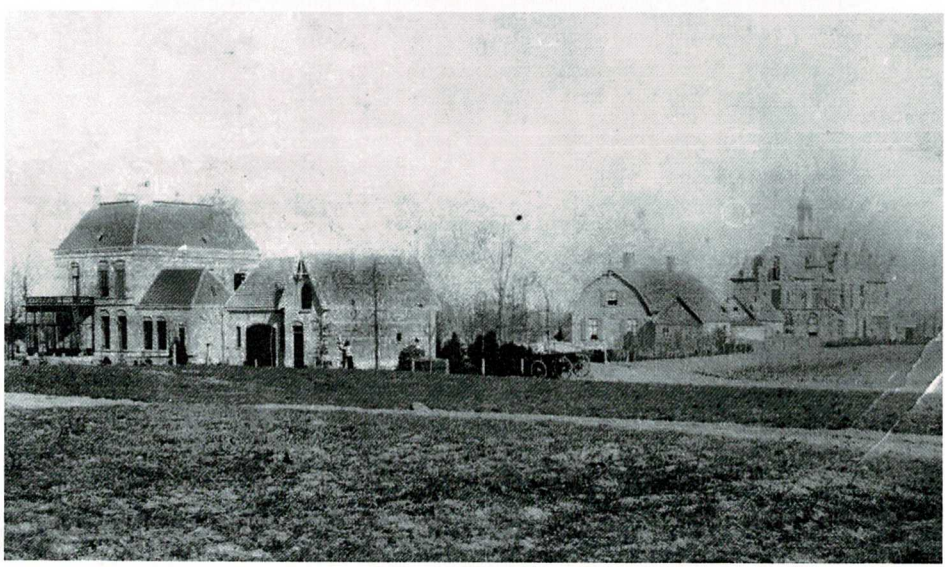

Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg (5)

Ton Hartman

De historische vereniging Soest / Soesterberg verkrijgt verschillende documenten. In deze rubriek, die zeker niet volledig is, worden sommige giften wat nader beschreven.

- Uit de nalatenschap van Wim Hartman (1929-2008) zijn drie Ebbenhorst kabinetsfoto's tevoorschijn gekomen. De afbeeldingen zijn welbekend maar deze originelen komen mooi van pas in het toekomstige Ebbenhorst project. Een daarvan is nu al afgebeeld bij het artikel over huize De Batenburg.
- Van de heer Tick uit Hoevelaken kregen we twee prentbriefkaartboekjes met foto's van Zonnegloren. De prentbriefkaarten hebben we vaker gezien, maar deze zitten nog in het originele boekje.
- Van de firma Zwartblok woningontruimingen kregen we een envelop met voor hun onbekende foto's, de aanwezige leden van de werkgroep genealogie herkenden de foto's ogenblikkelijk. De foto's hadden grotendeels het dagelijkse leven van de toch wel markante dorpsfiguur Chris van Etten als onderwerp. Menigeen heeft hem zien sjokken van de Grote Melm naar de Eng met zijn Belgische werkpaard. Op de geplaatste foto is hij bezig met het aanaarden van de aardappelen.
- De heer Oostenbrink heeft naar aanleiding van het kunstenaarsproject de Historische Vereniging Soest – Soesterberg een schilderij geschonken vervaardigd door Frans Hollaardt (1916-1993). Deze kunstschilder heeft gewoond in en gewerkt vanuit Soest. Meer daarover natuurlijk in het toekomstige Soester kunstenaarsboek. ■

Gezondheidszorg in Soest

Vroeg of laat komt iedereen wel eens in contact met medische zorg. Het begint bijna altijd bij de geboorte al met verloskundige hulp en tenslotte dient een arts de dood officieel vast te stellen. Maar ook in de tussenliggende periode wordt vaak een beroep gedaan op de gezondheidszorg. In de loop der jaren is zeker veel veranderd, toch is dat niet het hoofdonderwerp van de serie artikelen. Centraal staan de mensen die de zwaarste verantwoordelijkheid hebben: de plaatselijke huisartsen. De redactie is dan ook blij dat het initiatief komt van een man die lang als huisarts gefunctioneerd heeft in Soest: Dr. J Kuipers. Eind 2012 benaderde hij ons en heeft zijn manuscript aangeboden om in een groter verband te verspreiden. Aanvankelijk was de gedachte het manuscript ongewijzigd te publiceren, maar daarmee zouden we de lezers en de auteur tekort doen. De Historische Vereniging Soest – Soesterberg is ook verantwoordelijk voor de geschiedschrijving van Soesterberg. Een publicatie zonder verassend fotomateriaal is tegenwoordig niet meer denkbaar. Maar het proces van foto's verzamelen en aanvullende informatie verwerken kost meer tijd dan we gedacht hadden. Tijd die aan onze initiatiefnemer dokter Kuipers niet meer gegund was, wij zagen hem te snel veranderen in een wel levenslustige maar oude man die zijn publicatie niet meer heeft mogen meemaken. Wel willen we deze artikelenreeks als een postuum eerbetoon aan hem opdragen.

Als startpunt voor de beschrijving van aan gezondheidszorg verwante zaken hebben we als uitgangspunt het begin van de negentiende eeuw genomen. Voor medische zorg in de tijden daarvoor verwijzen we u naar "Soest in de zeventiende en achttiende eeuw" van G.J.M. Derks en W.H. Heurneman.

Door Ton Hartman

Inleiding

Rond 1815 telde Soest ongeveer 1560 inwoners waarvan een groot gedeelte behoorde tot of afhankelijk was van de agrarische sector. De huisvesting was heel divers, van een grote buitenplaats of een herenhuis tot aan een plaggenhut toe. Het grootste gedeelte van de bevolking zal in eenvoudige witgepleisterde daghuurderswoningen of iets groter gebouwde boerderijen gewoond hebben. De hygiënische omstandigheden hadden hier en daar wel wat beter mogen zijn.

Om te zien welke ziekten de bevolking van Soest en Soesterberg bedreigden hebben we de raadsnotulen van de gemeenteraad van Soest bestudeerd. Een ziekte kwam prominent naar voren: de cholera. Op de raadsvergadering van 19

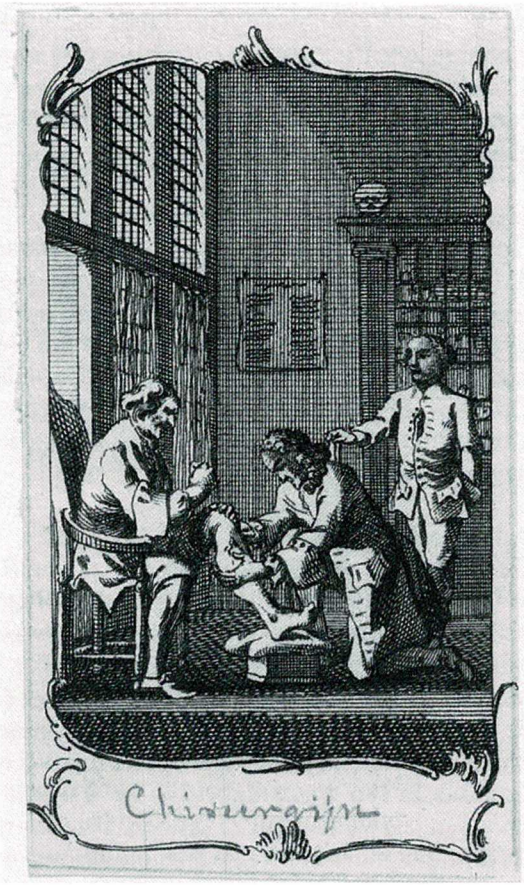

maart 1832 werden adequate maatregelen voorgesteld en aangenomen die vanaf 26 april daaropvolgend in zouden gaan. Allereerst werden er bordjes gemaakt met het woord "cholera". Daarnaast zou er een gebouw in gereedheid gebracht worden, dat zou dienen als ziekenhuis; er werd gedacht aan een schapenschuur. Drie mannen en drie vrouwen zouden op de zieken moeten passen en de zes lijkbezorgers moesten zich behelpen met een linnen overkleed, want *'gewascht linnen is te kostbaar'*. De heer Van der Pant zou verzocht worden om een ruime hoeveelheid geneesmiddelen in te kopen om desnoods ook de heelmeester De Kruijf te voorzien . Tenslotte zouden er drie doodskisten gereed gehouden worden en de kosten zouden omgeslagen worden over de bevolking. Of de epidemie van cholera in 1832 of die van 1848 ook slachtoffers in Soest heeft geëist is niet bekend. Wel is in het begraafregister van de Roomskatholieke kerk Carolus Borromeus te Soesterberg in oktober 1853 door pastoor Rademaker aangetekend: *Theodora Stoveling van Jutpaas gehuwd met Wilhelmus van Maren Wouterszn. Stierf des morgens aan de cholera.* Bij het volgende grafnummer wordt vermeld: *Wilhelmus Wouterszn van Maren aan de cholera, daags na zijne vrouw, terwijl hun enige kind op den avond van de 19 overleed, zoodat dat huisgezin in 2 dagen geheel uitgestorven is.*

Dominee J.J. Bos heeft in zijn manuscript ook ruime aandacht besteed aan de gezondheidszorg. Als secretaris van de Commissie van Weldadigheid heeft hij jaren de beschikking gehad over het archief van deze commissie. Daaruit heeft hij een uitgebreide samenvatting gemaakt over de jaren voor zijn benoeming ▸

tot lid van de commissie. Overigens had hij geen hoge pet op van de chirurgijns want hij schrijft: *Zulk een chirurgijn verstond zich op niet veel meer, dan baardscheren, en een weinig op aderlaten en kiezentrekken.* We vervolgen met een overzicht van enkele personen die beroepsmatig bezig zijn geweest met de gezondheidszorg.

Hendrik Lesoen (ca 1766-1846)
Op de eerste bekende lijst in de 19de eeuw van mannelijke beroepsbevolking, die opgetekend is begin mei 1813, komen we als chirurgijn Hendrik Lesoen tegen. Hij was een zoon van Jan Lesoen die dit vak in de 18de in Soest uitoefende. De lijst was ook opgesteld om nieuwe soldaten te rekruteren, maar Hendrik was ongeschikt. Niet verwonderlijk want hij was al 47 jaar oud. Ook was hij al in Zeedienst geweest en heeft aan zijn plicht voldaan. Naast chirurgijn gebruikte hij het mes ook als barbier, maar in 1846 wordt hij als daghuurder begraven.

Adriana Rijnders (ca. 1776-1854)
De eerst bekende vroedvrouw was Adriana Rijnders, geboren rond 1776 te Utrecht. Zij was weduwe van Steven Bleumer en zal de inkomsten goed hebben kunnen gebruiken. De kinderen (twee dochters en een zoon) zijn in Maarssen geboren. Maar in 1813 woonde ze in Soest en bestond haar huisgezin uit drie thuiswonende kinderen en haar moeder. Zij tekent in 1811 als getuige de eerste opgemaakte akte van geboorte in de nieuwe Burgerlijke Stand, die op last van Napoleon Bonaparte ingevoerd was. Bij de stichting van de Commissie van Weldadigheid in 1918 wordt ze aangenomen als vroedvrouw voor een jaarwedde van 25 gulden. Ds. Bos merkt op dat ze in 1849 door haar leeftijd niet meer bekwaam was om de verlossingen te doen. De twee dochters huwen de broers Aart en Gerrit van Dorresteijn en zorgen voor een uitgebreid nageslacht, na het overlijden van Gerrit wordt Jan Onwijs/Onwezen de nieuwe schoonzoon en ook met dit huwelijk was er nog werk voor de vroedvrouw. In 1854 overlijdt zij, haar dochters waren haar al voorgegaan. Aart van Dorresteijn zorgde voor de aangifte van zijn 'behuwd moeder'. Zij overleed in het huis aan het "Lange Eind" in huis A97, waarschijnlijk haar woonhuis.

Theunis de Kruifwordt in een apart artikel behandeld.

Andries de Wilde (1781-1865)
Formeel gezien past De Wilde niet helemaal in een beschrijving van de dokters in Soest, aangezien hij niet woonachtig in Soest was. Toch verdient hij een vermelding, omdat hij ongetwijfeld toch wel in Soest werkzaam geweest is. Andries de Wilde is geboren in Amsterdam, al op 11jarige leeftijd werd

hij scheepsjongen en bij de Zeeslag bij Kamperduin in 1797 werd hij krijgsgevangen gemaakt door de Engelsen. Toen hij na twee jaren gevangenschap vrijkwam, ging hij medicijnen studeren in Leiden. Reeds in 1803 vertrok hij als scheepschirurgijn naar Oost-Indië, daar aangekomen werd hij lijfarts en persoonlijk assistent van gouverneur-generaal Herman Willem Daendels (1762-1818). Hij ontpopte zich daar tot projectontwikkelaar, maar ook vaccinaties behoorden tot zijn werkzaamheden. Na conflicten vertrok hij weer naar het vaderland en streek in 1823 neer op de grens tussen Soest en Baarn. Naast de cultivering van het gebied bleef hij actief als plattelandsheelmeester, gezien zijn financiële situatie hoefde hij geen traktement van de gemeente en komt dan ook niet in die hoedanigheid in de notulen voor.

Misschien moeten we de ontwikkelingsactiviteiten die Andries de Wilde in het gebied Laag Hees ontplooide van groter waarde schatten voor de volksgezondheid dan de heelmeesteractiviteiten. Door de bouw van de boerderijen Andrieshoeve, Bouwlust, Charlottehoeve, Christoffelhoeve, Gerritshoeve, Lodewijkshoeve en de ontginning van de omliggende landerijen schiep hij wel een economische basis voor verschillende boerengezinnen. In dat opzicht is er niets veranderd dat gezonde milieu omstandigheden leiden tot gezondere mensen.

Tijdelijke oplossing

Door het plotselinge ontslag van Theunis de Kruif was er voor de behoeftige personen afhankelijk van de Commissie van Weldadigheid geen medicus in Soest. Ter vervanging werd dokter Rijckse uit Amersfoort tijdelijk opgeroepen. De Commissie twijfelde of er genoeg werk voor een medicinae doctor was, in Baarn waren de dokters Meppen en Swart actief. Theunis de Kruijf zou gewoon heelmeester blijven en de Amersfoortse artsen hadden al patiënten in Soest. Toch kwamen er twaalf sollicitanten op de vacature van de Commissie af en G.A. Rudolph uit Leiden werd uitverkoren. Deze gaf toch de voorkeur aan Overflakkee en zodoende kwam de plek vacant voor dokter Van der Pant.

Dirk Frederik van der Pant (1802-1877)

De eerste '*medicinae, chirurgiae, et artis obstetriciae doctor*' die we in de archieven van Soest tegenkomen is Dirk Frederik van der Pant. In de notulen van de gemeenteraad van Soest van zondag 11 maart 1827 staat dat hij zich '*geëtablisseerd*' heeft. Dirk Frederik is geboren (op Eerste Kerstdag) in Utrecht. Op 2 juli 1828 huwt hij Anna Elsina Cornelia van Hengelaar (1806-1853), ook uit Utrecht, bij dit huwelijk wordt zijn zwager Abraham Samuel van Hengelaar (1781-1847) ook zijn schoonvader! De broer van Anna, Mattheus Jacobus, legt ook connecties met Soest, hij huwt Anna Craandijk. Zij was een dochter van de doopsgezinde Pieter Craandijk, grootgrondbezitter en stichter van de buitenplaats "Hofslot" in de Birkt. Het huwelijk van Dirk en Anna wordt gezegend met twaalf kinderen, maar acht kinderen halen de leeftijd van zes jaar niet. In 1840 sterven zelfs drie kinderen in vijf dagen tijd! Helaas hebben we nog geen oorzaak kunnen achterhalen.

Dankzij de kadastrale minuten van 1832 kunnen we traceren dat Dirk Frederik van der Pant en zijn echtgenote Anna Elsina Cornelia Hengelaar zich aan de noordelijke zijde van de huidige Burg. Grothestraat gevestigd hebben. Met Gérard Derks' hulp is de conclusie getrokken dat zij ook behoren tot de lange lijst van eigenaren van de buitenplaats Berensteijn-Landlust-Hill Grove. Volgens ds. Bos heette het huis toen Landlust. Nu staan daar burgerwoningen die bekend staan als de "Acht Zaligheden". Opmerkelijk is dat de eigendomstitels op naam van de vrouw staan. De gemeenteraad was verheugd met een 'echte' dokter en er wordt hem een traktement van 120 gulden per jaar toegekend. De volgende gevonden vermelding in de raadsnotulen is ruim een jaar later. Hij verzoekt in een missive om een stukje grond grenzend aan zijn eigen bezit, waarschijnlijk de berm van de weg. De weg zelf was eigendom

van het Rijk (Rijksweg) en een strook daarlangs van de gemeente. Het verzoek wordt door de raad afgewezen.

Voor de raadsvergadering op 1 mei 1831 wordt dokter Van der Pant uitgenodigd, aan hem wordt uitgereikt "*een gouden medaille ter waarde van vijf en dertig ducaten wegens edelmoedige ijver en bewezen diensten als kandidaat in de medicijnen aan de Universiteit te Utrecht was studerende bij de algemene en besmettelijke ziekte welke in Groningen heeft geheersd*". In 1826 heerste de Groninger ziekte, een inheemse vorm van malaria, ook wel intermitterende of tussenpozende koortsen genoemd, welke 2874 slachtoffers het leven kostten, tien procent van de bevolking!

Naast het gemeente geneesheerschap werd dokter Van der Pant ook aangesteld als arts voor de Commissie van Weldadigheid. Daarnaast verkreeg hij van de Commissie van Weldadigheid het aanzienlijke bedrag van 400 gulden voor het dienstjaar 1827/1828. Dirk Frederik had geen gelukkige start in Soest, hij kreeg een ernstige ziekte, waardoor dokter Meppen uit Baarn de dienst moest waarnemen. Dominee Bos meldt ons verderop in zijn geschrift dat *'dat men Dokter van der Pant gebruikt had bij de verlossing van een verlamde daghuurdersvrouw'* en verzoekt de Commissie om *'voor dit moeielijke geval een buitengewoone belooning van 25 gulden toe te mogen kennen'*. In de raadsvergadering van 19 maart 1832 wordt gemeld dat de 'dokter' beroepen is als lector bij het Bataafsche Genootschap te Rotterdam. Spoedig daarna verhuisd hij naar Rotterdam, hij verstuurt de lijsten van gevaccineerde kinderen alsnog weer terug naar Soest. Het Bataafs Genootschap is in de 18de eeuw opgericht door Steven Hoogendijk (1698-1788) met als doel *het leveren van een bijdrage aan de ontplooiing van wetenschap en techniek*. Maar 1832 is ook het jaar van de eerste cholera-uitbraak in Nederland. In Rotterdam zal hij vrij spoedig kennis gemaakt hebben met de beroemde dokter G.J. Mulder. Gezamenlijk hebben ze daarover een boek of brochure geschreven met de duidelijke titel: "De cholera in Rotterdam" gedateerd 1832 en uitgegeven te Rotterdam.

Daar stijgt zijn roem verder en laat hij zich en zijn gezinsleden portretteren, onduidelijk is wanneer, want het moet op verschillende tijdstippen gebeurd zijn. Waarschijnlijker is dat de kinderportretten postuum gemaakt zijn. De kunstschilder is Jean Augustin Daiwalle (1786-1850), geboren te Keulen en overleden te Rotterdam, daarmee kunnen we ervan uitgaan dat de portretten zeker niet in Soest gemaakt zijn. Deze J.A. Daiwille was een niet onverdienstelijk schilder maar hij staat wel in de schaduw van zijn schoonzoon B.C. Koekkoek. Op 28 oktober 1847 wordt dokter Van der Pant aldaar aangesteld tot curator van het Erasmiaansch Gymnasium. In Rotterdam woont hij "Haringvliet wijk 12 huisnummer 115".

Theunis de Kruijf

Door Ton Hartman en Henk Valkenet

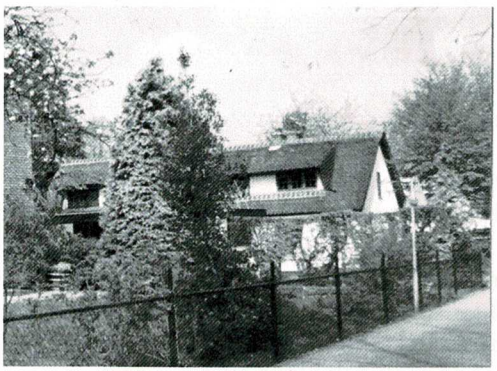

Theunis de Kruijf (de naam wordt ook vaak als de Kruijff geschreven) is geboren in Amsterdam en hoogstwaarschijnlijk op 18 maart 1777 als Anthonius de Kruijff te Nieuwer Amstel gedoopt.

Theunis is rond 1800 als scheepsdokter of leerling chirurgijn aangemonsterd op een schip dat naar de kolonie Nederlands Oost-Indië zou gaan. Het waren roerige tijden in Europa: Napoleon had de macht gegrepen in Frankrijk en Nederland was inmiddels een vazalstaat van dat Frankrijk geworden. Daarmee was Nederland dus ook in oorlog met Engeland en had de overtocht naar Oost-Indië een extra dimensie gekregen. De geplande reis verliep anders: in Het Kanaal werd het schip door de Engelsen opgebracht en naar Engeland gebracht. Tijdens zijn gedwongen verblijf in Londen heeft Theunis zijn partner Ann Austen (1780-1869) leren kennen en is er mogelijk getrouwd. Na zijn vrijlating komt het echtpaar naar Nederland en vindt in Laren NH hun emplooi. Theunis wordt daar aangesteld als chirurgijn en houdt zich onder andere bezig met vaccinaties tegen de pokken. Het echtpaar De Kruijf-Austen krijgt vier kinderen die in Laren worden geboren. Eind 1813 vestigt Theunis zich met zijn gezin in Soest. Naast chirurgijn is hij ook heelmeester en verstrekt hij medicijnen. Na de verhuizing naar Soest in 1813 worden er nog drie kinderen geboren. Voor Soest is zijn komst van belang; ds. J.J. Bos schrijft in zijn manuscript:"*dat er voor dien tijd in Soest geene goede medicijnen te verkrijgen waren*".

In 1818 worden op initiatief van Prinses Anna Paulowna (de echtgenote van de latere Koning Willem II) een "Commissie van Weldadigheid" in Baarn en een in Soest opgericht. De voornaamste werkzaamheden van de Commissie bestaan uit het verzorgen van de misdeelden en de armen. De verzorging bestaat onder meer uit het verschaffen van werk, verstrekking van voedsel en het geven van medische zorg. De hulp van de heelmeester is ook in de instructie opgenomen. Hij moet alle behoeftigen die daarvoor in aanmerking komen, zieke en gekwetste personen behandelen. Arme kinderen moeten door hem worden gevaccineerd. Zonder een inentingsbewijs mogen die kinderen namelijk niet naar school.

Voor elke door hem behandelde patiënt ontvangt de heelmeester een door de Commissie vastgesteld geldbedrag. En dat heeft Theunis geen windeieren gelegd. Hij krijgt vanuit de Commissie een toelage van 350 gulden per jaar, en dat is duidelijk bovenmodaal. Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan een summiere levensbeschrijving, opgesteld door wijlen de heren F.G.W. de Wit, J. Zwart en Antoon Tammer (allen nazaten van Theunis de Kruijf en Anne Austen). Zij hebben onder meer gebruik gemaakt van de eerder genoemde manuscripten van dominee Bos. Deze heeft ook wat praktijkgevallen beschreven, waarin buitengewone bijstand door de Commissie gegeven werd. Zo kreeg de zoon van Dorresteijn die uit een boom gevallen was, geneeskundige hulp van De Kruijf. Er werd een bedrag van acht gulden gespendeerd , maar dat ging volgens De Kruijf al op aan brandewijn. In de zomer van 1825 bemerkte Theunis dat een meisje uit Soesterberg, dat door haar ouders en familie voor stom gehouden was, toch kon praten. Hij was bij het meisje geroepen vanwege een '*accident*' aan haar arm. Vanaf die tijd kreeg ze privaat onderwijs. Een meisje met cataract (staar) kon niet door heelmeester De Kruijf geholpen worden; zij werd door de Commissie naar oculist Willem Mensert in Amsterdam verwezen en met succes behandeld.

In Laren (NH) wordt Theunis opgevolgd door Jan Hanau (1763-1847), maar ook Theunis blijft daar actief. De staatsraad gouverneur van Noord-Holland waarschuwt in de zomer van 1824 de schout van Laren dat de term 'naburige gemeenten' wel erg ruim genomen wordt. Dat De Kruijf in *"Baren en Eemnes"* vaccinaties verricht is niet zijn probleem, maar wat in Laren gebeurt valt onder het resort Amsterdam en daar is Jan Hanau verantwoordelijk voor.

In de vergadering van 30 juli 1821 buigt de gemeenteraad van Soest zich over Theunis de Kruijf. Er zijn problemen met de gemeentelijke toelage. Dit probleem blijft latent aanwezig want in de raadsnotulen van 13 december 1824 wordt een verzoek van Theunis behandeld: hij verzoekt verhoging van zijn jaarlijkse traktement van 50 gulden naar 100 gulden. De gemeenteraad wijst deze verhoging af omdat *"vijftig gulden is een genoegzame beloning voor de waarneming van voorschreven functie"*. Alsof het koehandel is verzoekt Theunis

opnieuw om verhoging, alleen geen verdubbeling. Nu beperkt hij zich tot een bedrag van 75 gulden. De gemeenteraad, bijeen op 10 januari 1825 in De Drie Ringen, vindt dit billijk en het verzoek wordt toegewezen.

Op de volgende gemeenteraadsvergadering van 9 mei 1825 staat Theunis de Kruijf weer centraal, en zeker in positieve zin. Hem wordt de erepenning uitgereikt vanwege de vaccinatie van kinderen in 1821. De notulist is helaas nogal kort van stof zodat er geen details zijn overgeleverd. Nader onderzoek via Wikipedia leert dat het om de koepokinenting gaat, Koning Willem I stelt een gouden Medaille voor Koepokkenvaccinatie in voor 50 inentingen bij kinderen.

Dominee Bos heeft nog veel meer geschreven over Theunis de Kruijf, niet altijd even positief. Net als bij de gemeente was het salaris dat hij van de Commissie ontving vaak een twistpunt. Bovendien gaven de kosten van de medicijnen ook reden tot discussie; sommige dingen veranderen nooit. In augustus 1826 kwamen de Commissie enkele klachten ter ore. Prinses Anna gelastte een onderzoek of Meester de Kruijf ongenoegzame kennis der medicijnen zou hebben en daardoor twee personen waren overleden en of hij zich schuldig zou maken aan buitensporig gebruik van sterke drank. De Commissie achtte zich in het eerste onbevoegd te oordelen, maar heeft hem in niet genoegzame 'exactitude' berispt. Betreffende het drankmisbruik hadden de klachten de commissie wel bereikt, maar daar werd niet te zwaar aan getild. Wel heeft de Commissie aan Theunis geadviseerd vaker de hulp van Dr. Rijckse uit Amersfoort in te roepen. Vermoedelijk heeft hofarts Everard bij het prinselijk paar toch op ontslag aangedrongen en kreeg De Kruijf nog twee jaar een pensioen van 100 gulden.

Opvallend is dat er in de gemeenteraadsnotulen van Soest geen enkel woord geschreven is over deze kwestie, ook kon hij ongestoord verder functioneren als plattelands heelmeester. Uit de notulen valt wel te herleiden dat drankmisbruik een vrij algemeen probleem was, tappers worden erop gewezen dat ook zij verantwoordelijk zijn. Maar betreffende

Theunis de Kruijf, zal er toch kinnesinne geweest zijn met de hofarts?

Op 14 juni 1849, 's middags om drie uur, overlijdt Theunis in zijn woning aan het Dorpsvoetpad in Middelwijk. Deze woning bestaat nog steeds en heeft nu als adres Kerkpad ZZ 10, een mooi rietgedekt huis.

In de notulen van de gemeenteraadsvergaderingen van Soest in de periode 1823-1851 komt de naam van Theunis niet meer voor; die van zijn weduwe wel. Op de vergadering van 30 juli 1849 wordt het verzoek van haar "*om ondersteuning in haar behoeftige omstandigheid*" behandeld. Dat wordt afgewezen. Enige tijd later, 24 maart 1851, verzoekt zij vanwege haar hoge leeftijd in een rekest om vergoeding van pensionkosten van 20 gulden per jaar; dit wordt wel toegewezen voor één jaar.

Theunis en Ann de Kruijf hebben zeven kinderen gekregen. Oudste dochter Clara (1805-1865) wordt al jong moeder van zoon Jakob (1825-1852). Veertien jaar later huwt ze met Bernardus Valkenet en wordt daarmee de stammoeder van de familie Valkenet in Soest. Zoon Cornelis (1807-?) overlijdt vermoedelijk op jonge leeftijd. Dochter Margaretha/Grietje (1810-1835), naaister van beroep, blijft ongehuwd. Zoon Jacob (1812-?) trouwt in 1844 in Utrecht met Nielletta van den Borg. Het vijfde kind, zoon Cornelis (1813-1874) kiest voor een leven in dienst van het Rooms-katholieke geloof en wordt pater bij de Orde van de H. Augustinus. Hij wordt bekend als *"Vader der Pauselijke Zouaven"* en heeft ook meerdere Soester jongens geronseld voor het Zouavenleger. Daarnaast was hij kapelaan in "De Star" in Amsterdam. Jongste zoon Anthonie (1816-1889) is timmerman en vader van een gezin met dertien kinderen. Via zijn dochters en kleindochters zijn de genen ook verspreid in takken van onder andere bekende Soester families: Van den Brink, De Bruin, Van Burgsteden, Dekkers, Dijkhuis, Van den Dijssel, Hilhorst, De Jong, Van Koelen, Kreyne, Steenbeek, Tammer, Westhoff, Zieltjes en Zwart. ▸

Theunis de Kruijf heeft dus zijn sporen in Soest en omgeving nagelaten. ■

Bronnen;

- *Streek Archief Gooi en Vechtstreek Brieven van de Staatsraad Gouverneur houdende verbod op de uitoefening van de geneeskunst te Laren door de heer Kruijff, heelmeester te Soest Bestand SAGV 050.1 datering 1824 item 381 Hilversum.*
- *Gemeente archief Soest: notulen gemeenteraad , stukken betreffende Commissie van Weldadigheid, manuscript Ds. J.J. Bos (digitaal in te zien via website www.hvsoest.nl)*
- *www.gensdvf.nl*
- *Genealogie Valkenet – Valkonet, H.L.M. Valkenet, Soest 2014*

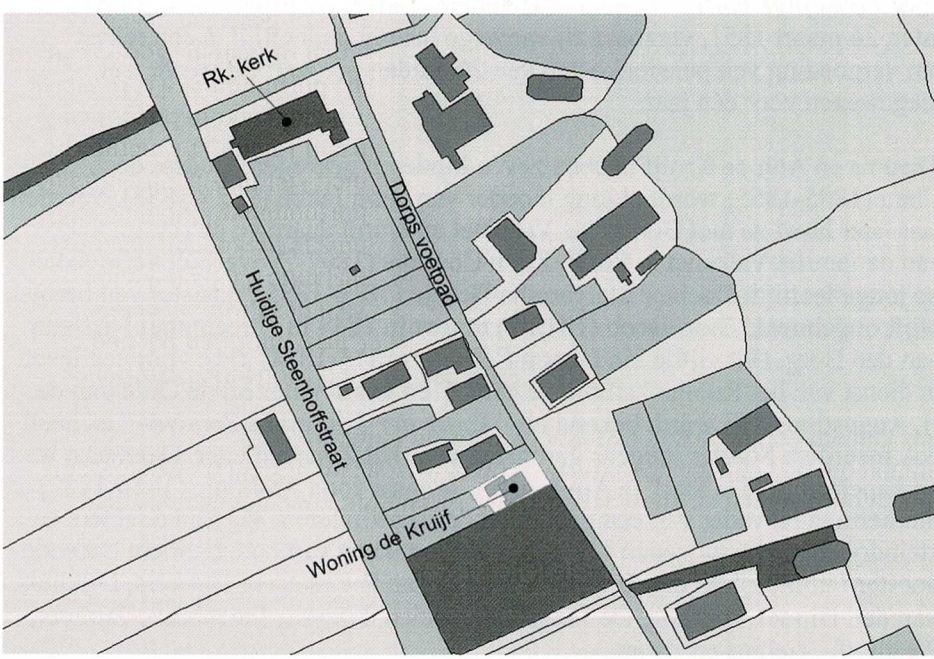

Medewerking gevraagd (2)

Regelmatig komen er bij de Historische Vereniging uiteenlopende vragen binnen die niet zonder de hulp van u op te lossen zijn. Mocht u ons enigszins iets kunnen helpen graag een reactie naar de redactie.

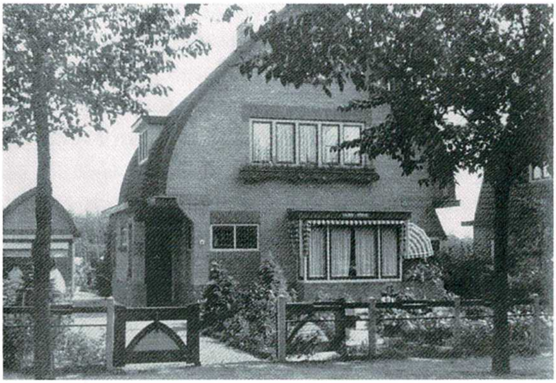

In de collectie betreffende Chris van Etten bevond zich deze foto, in eerste instantie dachten we het huis te herkennen maar het huisnummer klopte geheel niet. Het huis heeft de fraaie naam Luctor et Emergo (ik worstel en kom boven) en als huisnummer 41. In welke straat of laan in Soest staat dit huis of heeft het gestaan?

In de catacomben van Museum Oud Soest bevond zich deze foto, het is een reproductie dus de achterkant helpt ons niet verder. Hoewel het kenteken duidelijk leesbaar is; **22769** helpt dat ons niet verder. Het kentekennummer moet vooraf gegaan worden door een letter, maar in dit geval zit dat net achter de claxon of misthoorn. De letter is de provincie aanduiding, voor Utrecht de letter **L,** helaas is voor de provincie Utrecht de kentekenregistratie na 1921 verloren gegaan. Frank Rupert adviseerde om contact te leggen met de CONtactgroep Auto en Motorrijwiel historie, deze herkende de auto direct als een vooroorlogse Morris Minor. De Britse automobielfabrikant Morris produceerde dit type vanaf 1928 maar als deze auto in Soest rond gereden heeft is dat waarschijnlijk na 1936, toen verwierf J.J. Molenaar te Amersfoort het importeurschap. Wie herkent de auto of de chauffeur of het erf?

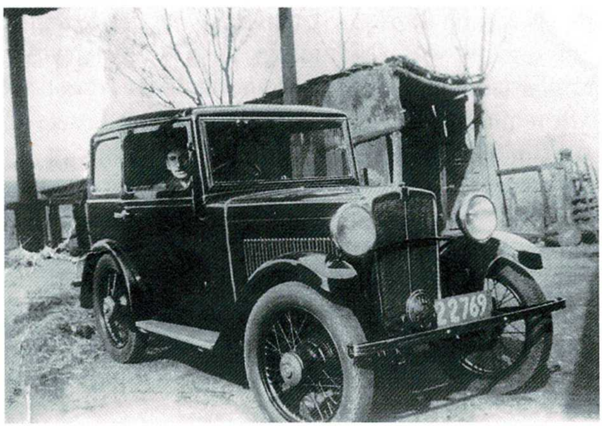

Dokter Frans Kuijper (1808-1878) en zijn nakomelingen

De geschiedenis van de familie Kuijper in Soest begint in 1832 wanneer Frans Kuijper wordt aangenomen als geneesheer van de gemeente Soest en van de in 1818 ingestelde Commissie van Weldadigheid. Zijn nakomelingen wonen tot op heden in Soest, maar hebben zich vandaar uit verspreid over de rest van Nederland en in een enkel geval ook daarbuiten. Tot de nakomelingen langs vrouwelijke lijnen behoren onder andere taken van de Soester families Van Hofslot (Birkt, de Willem van Gart-tak), Mets (wijnhandel Joh. Mets, Van Weedestraat) en Van Thienen (Burgemeester Grothestraat, uitgestorven). In Soest herinnert de F.C. Kuijperstraat aan deze familie. Deze straat is niet vernoemd naar dokter Frans Kuijper zoals wel eens wordt gedacht, maar naar zijn zoon, de Soester wethouder Franciscus Cornelis Kuijper (1839-1912).

Door G.J.M. Derks

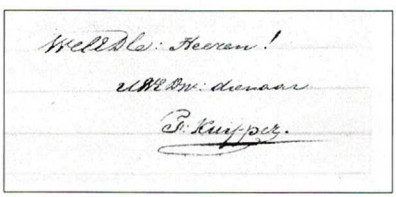

Handtekening van Frans Kuijper onder zijn sollicitatiebrief; 1832. Archief gemeente Soest 1812-1928, inv. nr. 1287.

Familienaam en herkomst

Ondanks veel moeite is het niet gelukt om de stamreeks verder terug te voeren dan tot de grootvader van dokter Kuijper. Die grootvader was een zekere Bernardus Harmensz Kuijper (ca 1700-1779). Deze woonde in Baarn en was daar hoogstwaarschijnlijk kleermaker, zoals ook kan worden afgeleid uit zijn bijnaam "Berend de Snijder". In een notariële akte van 3 september 1727 wordt hij Beernd Hermansz *Brouwer* genoemd. Hij ondertekende deze akte overigens met een kruisje omdat hij de schrijfkunst niet machtig was. Onduidelijk is of Brouwer wellicht de oorspronkelijke familienaam is. Dat is goed voorstelbaar want deze familienaam komt in Baarn meer voor, net als in Hilversum en Laren NH waar later enkele kinderen van Berend Hermansz Kuijper woonachtig zijn. Door de jaren heen werd de familienaam afwisselend gespeld als Kuijper en Kuyper.

Berend Kuijper was maar liefst vier maal gehuwd. Zijn eerste vrouw was Mechteld Wouters Strijdhorst, met wie hij in 1726 in Baarn in het huwelijk was getreden. In 1732 hertrouwde hij met Susanna ofwel Sannetje Hendriks uit Eemnes en in 1737 met Gijsbertje Hendriks. Uit het eerste en derde huwelijk werden in totaal vier zoons geboren. Zij zijn vermoedelijk allen reeds op zeer jonge leeftijd gestorven.

Cornelia Aarts ter Woert uit Eembrugge werd in 1739 zijn vierde vrouw. Uit hun huwelijk werden in Baarn dertien kinderen geboren, waarvan er vermoedelijk maar zeven volwassen zijn geworden. Van zijn dochters waren er waarschijnlijk slechts twee getrouwd, namelijk: Jannetje Kuijper (1745-1798), gehuwd met Jan Willem Evers en woonachtig in Laren NH en Susanna of Sannigje Kuijper (1756-1806), gehuwd met Hendrik Dirksz Andriessen en woonachtig in Hilversum. De oudste zoon was Harmen Kuijper (1741-1787), woonachtig in Laren NH; hij was tweemaal gehuwd, doch bleef kinderloos. De tweede zoon was Dirk Kuijper (1753-1827), net als zijn vader kleermaker in Baarn. Uit zijn huwelijk met Grietje Jordens van Schaffelaar werden alleen vier dochters geboren.

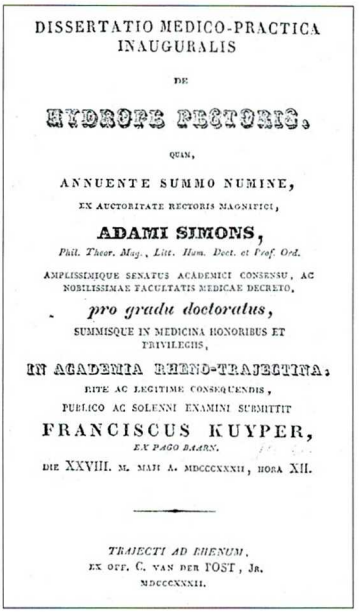

DISSERTATIO MEDICO-PRACTICA
INAUGURALIS

DE

HYDROPE PECTORIS,

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI,

ADAMI SIMONS,

Phil. Theor. Mag., Litt. Hum. Doct. et Prof. Ord.

AMPLISSIMIQUE SENATUS ACADEMICI CONSENSU, AC
NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO,

pro gradu doctoratus,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET
PRIVILEGIIS,

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA,

RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLENNI EXAMINI SUBMITTIT

FRANCISCUS KUYPER,

EX PAGO BAARN.

DIE XXVIII. M. MAJI A. MDCCCXXXII, HORA XII.

TRAJECTI AD RHENUM,
EX OFF. C. VAN DER POST, Jr.
MDCCCXXXII.

Titelpagina van het proefschrift van Dr. Franciscus Kuijper. Collectie G.J.M. Derks.

De jongste zoon was Arnoldus of Aart Kuijper (1762-1829), kleermaker en winkelier aan de brink te Baarn, vermoedelijk naast het latere hotel Velaars. Hij trouwde in 1804 in Baarn met Betje Nepshagen (of Nipshagen), geboortig van Neuenhaus in het graafschap Bentheim. Het gezin van Aart Kuijper telde slechts twee kinderen: dochter Cornelia, geboren in 1806 en vernoemd naar Cornelia Aarts ter Woert, de grootmoeder van vaderszijde en zoon Frans, de latere dokter, geboren in 1808 en vernoemd naar Frans Nepshagen, zijn grootvader van moederszijde. Elisabeth Nepshagen overleed in mei 1817; Frans was toen nog maar acht jaar oud, zijn zusje elf. Cornelia Kuijper (1806-1874) trouwde in 1830 met de Eemnesser timmerman en landbouwer Cornelis Hoogeboom (1800-1863) en bleef vermoedelijk aanvankelijk in het ouderlijk huis wonen, doch vertrok later naar Eemnes.

De jonge dokter Kuijper

Het zal altijd wel een raadsel blijven hoe Frans Kuijper - als kleermakerszoon toch van betrekkelijk eenvoudige komaf - in de gelegenheid werd gesteld om te gaan studeren. Op 18 september 1826 werd hij als student in de medicijnen ingeschreven aan de Universiteit van Utrecht. Zijn studie verliep voorspoedig. Op 28 mei 1832 promoveerde hij op het onderwerp "de hydrope pectoris" (vocht in de borstholte). ▸

Na zijn studie - ten tijde van het ontstaan van de onlusten waaruit de Belgische Opstand voort kwam - meldde Frans zich vrijwillig aan als "aide chirurgijn majoor in 's lands dienst" en werd te werk gesteld bij een van de militaire hospitalen van het rijk te Amsterdam. Voor de Nationale Militie - waarvoor hij in 1827 in Baarn was ingeschreven - werd hij nooit opgeroepen. Door deze inschrijving is wel zijn signalement bekend: lengte 1 el, 7 palmen, 4 duimen en 3 strepen (= bijna 1,75 m), ovaal aangezicht, rond voorhoofd en ovale kin, bruin haar, blauwe ogen, gewone neus en kleine mond.

(598) F. KUYPER, Med. et Chir. Doctr te Soest, vraagt zoo spoedig mogelijk, ter waarneming zijner **Apotheek**, eenen **BEDIENDE**, van voldoende bewijzen van kunde en goed gedrag voorzien. Bekendheid met de zoogenaamde petite Chirurgie strekt tot aanbeveling, terwijl er tot zelfoefening zoowel theoretiesch als practiesch genoegzame gelegenheid bestaat.

*** F. KUIJPER, Med.-Doct. te Soest, bij Soestdijk, verlangt ten spoedigsten ter waarneming zijner *Apotheek*, eenen PROVISOR, van de beste bewijzen van kunde en zedelijk gedrag voorzien. — Adres liefst in Persoon of met *franco* Brieven, — bevattende opgave der laatste betrekking, aan F. KUIJPER, Med.-Doct. te Soest.

Dr. Kuijper werd bij zijn aanstelling verplicht om een eigen apotheek te houden. Dat hij deze inderdaad had, blijkt uit advertenties in de Opregte Haarlemsche Courant (10 januari 1839) en De Tijd (28 september 1858) waarin hij een waarnemer voor zijn apotheek zoekt.

Vestiging in Soest

Vanuit Amsterdam solliciteerde Frans Kuijper naar de functie van Medicinae Doctor en Heelmeester bij de in 1818 ingestelde Commissie van Weldadigheid in de gemeente Soest, waarvan Prinses Anna Paulowna beschermvrouwe was. De commissie was in het leven geroepen ter ondersteuning van zieken, gekwetsten of noodlijdenden, weduwen en wezen, behoeftige kraamvrouwen en alle hulpbehoevende ingezetenen van de gemeente, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheden. De commissie had middels een advertentie in de Staatscourant van 7 april 1832 kandidaten voor de functie opgeroepen om te solliciteren. Behalve met het traktement van 400 gulden, en nog eens 100 gulden traktement als Medicinae Doctor van de gemeente Soest, werden geïnteresseerden gelokt met het argument dat "de aangenaamheid van het kwartier en eene volkrijken bewoning" de "besten uitzigten" gaven op een solide praktijk.

De nog maar 23 jaar oude Frans Kuijper werd aangenomen en begon op 1 juli 1832 aan zijn nieuwe, gewichtige taak. De bewaard gebleven instructie geeft enige indruk van de te verrichten werkzaamheden. De nieuwe dokter was verplicht met geduld en zachtmoedigheid de aan zijn zorg toevertrouwde behoeftigen te behandelen, hen dagelijks op gepaste uren te gaan zien en van medicijnen of andere noodwendigheden te voorzien, en op de spoedigsten

wijze te trachten te genezen. De dokter diende voorts een goed ingerichte apotheek te houden, alle arme personen of kinderen gratis te vaccineren en kraamvrouwen na de bevalling geneeskundige hulp te verlenen. Ook de bewegingsvrijheid van de dokter werd ingeperkt: hij mocht de gemeente niet langer dan één dag verlaten zonder daarvan de commissie op de hoogte te stellen en zonder voor de belangen van de zieken te hebben gezorgd!

Huwelijk en gezin

In februari 1833, nog geen jaar na zijn aanstelling, trad hij in het huwelijk met Elisabeth Francisca Pen, dochter van Harmen Pen, landbouwer en logementhouder te Soestdijk, en Maria Elisabeth Schimmel. Als dorpsgenote was zij geen onbekende voor hem. Bovendien was zij een nicht van zijn zwager Cornelis Hoogeboom, wiens moeder Neeltje Hoogeboom-Pen een zuster was van de vader van Elisabeth! Uit het huwelijk van Frans en Elisabeth werden tussen 1834 en 1841 vijf zoons geboren, waarvan de tweede zoon maar ruim een jaar oud is geworden. Blijkens de geboorteakten van hun kinderen woonden zij aan het zogenaamde Lange Eind. Mogelijk huurden zij daar de woning en praktijk van zijn voorganger dokter Dirk Frederik van der Pant, die naar Rotterdam was vertrokken. In ieder geval had Frans met het tekenen van zijn contract ook de verplichting op zich genomen om zich zoveel mogelijk in het centrum van de gemeente te vestigen.

_ Getrouwd:
SOESTDIJK, F. K U Y P E R,
den 3den Februarij. Med. Doct., en
1 8 3 3. E. F. P E N.

_ Mijne geliefde Echtgenoote *E. PEN*, beviel heden middag voorspoedig van eenen welgeschapen ZOON.
.SOEST, F. K U Y P E R,
den 24sten October 1834. Med. Doct.

Kerkpad Nz 37, omstreeks 1910. Frans Kuijper kocht deze boerderij in 1834. Voor de boerderij staan de bewoners Herman Kuijper (1875-1956) en Jaakje Kok (1874-1945) en links dienstbode Dirkje Horst. Herman Kuijper was een kleinzoon van dokter Frans Kuijper.

Kerkpad Nz 37 en Lindenheuvel

Frans Kuijper kocht voor 1400 gulden op een publieke veiling van 18 september 1834 van de erfgenamen van Teunis Janse Driest een boerderij aan het Kerkpad. Deze boerderij met als huidig adres Kerkpad Nz 37 is sindsdien altijd in het bezit gebleven van de familie Kuijper, even afgezien van de jaren tussen 1851 en 1859. Onduidelijk is nog of dokter Kuijper zelf op deze ▸

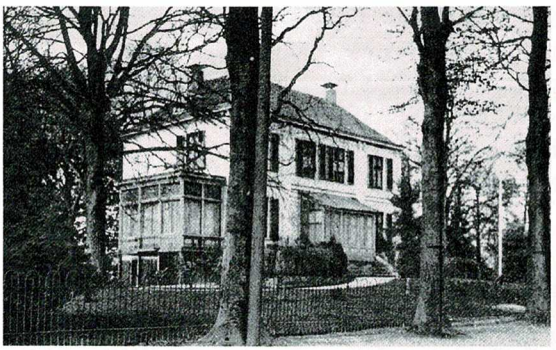

Prentbriefkaart uit 1913 van villa Lindenheuvel, gebouwd omstreeks 1835-1840 voor dr. Frans Kuijper. De rond 1893 nog geheel verbouwde villa werd omstreeks 1915 gesloopt, waarna het terrein werd verkaveld. De over het terrein aangelegde weg kreeg de naam Lindenlaan. Collectie G.J.M. Derks.

boerderij is gaan wonen. Zo dat al het geval is geweest, dan was dat maar voor korte tijd, want nog in de dertiger jaren kocht dokter Kuijper van Hendrik Ebbenhorst en Teunis Hassing enig bouwland aan de straatweg, in de hoek tussen de huidige Van Weedestraat en Lindenlaan. Op dit land liet hij een riante villa bouwen met een afzonderlijke koetsierswoning, koetshuis, stalling, schuur en hooiberg. Deze villa - genaamd "Lindenheuvel" - was voorzien van diverse woon- en slaapvertrekken, alsmede een keuken, mangelkamer, kelder, studeerkamer, apotheek en zelfs een 'billardkamer'. Het koetshuis bood onderdak aan een drietal groen geschilderde barouchetten, lichte luxe-rijtuigen waarmee dokter Kuijper zich naar de op grotere afstand wonende patiënten liet rijden. Bij de villa hoorde een grote tuin, beplant met allerlei gewassen en voorzien van broeibakken. De tuin werd onderhouden door de tuinman Nicolaas Sukel, die vermoedelijk tevens koetsier was en een klein agrarisch bedrijfje had.

Opmerkelijk is nog een advertentie in de Opregte Haarlemsche Courant van 19 april 1838, waarin dokter Kuijper een huis te huur aanbiedt. Dit huis was gelegen te Soest, nabij Soestdijk, voorzien van een moestuin beplant met fruitbomen en "tot zomerverblijf voor eene fatsoenlijke Familie geschikt". Wellicht was de bouw van villa Lindenheuvel destijds bijna gereed en gaat het hier om de oude woning van dokter Kuijper. Helaas is niet bekend waar dit huis precies was gelegen.

Een gooi naar het burgemeesterschap

Dokter Kuijper was in de loop der jaren zeer geliefd geworden onder de inwoners van Soest. Het vertrouwen in de dokter ging zelfs zover dat aan het begin van het jaar 1849 een aantal Rooms-Katholieke ingezetenen -waaronder de raadsleden Teunis Kuijer, Peter van den Breemer, Arie van den Hoed en Anthonie van 't Klooster - hem graag als de nieuwe burgemeester van Soest benoemd zagen. Daar kwam echter niets van terecht, want op 30 januari 1850 werd niet dokter Kuijper maar Pieter Gallenkamp Pels benoemd als nieuwe burgemeester van Soest.

Een tweede huwelijk

ADVERTENTIEN.

(1238) Na voorzien te zijn van de H. H. Sacramenten der stervenden, overleed heden in den ouderdom van ruim 42 jaren, mijne geliefde Echtgenoote ELISABETH FRANCISCA PEN. Zoo navolgenswaardig zij was in haren levenswandel, zoo geduldig was zij in haar langdurig en smartvol lijden.

Soest, F. KUYPER,
den 12 Julij 1851. Med. et Chir. Doct.

Kennisgeving van het overlijden van Elisabeth Francisca Pen. De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad, 16 juli 1851.

In de zomer van 1851 werd dokter Kuijper weduwnaar; zijn echtgenote Elisabeth Francisca Pen overleed, na een langdurige ziekte, op 12 juli 1851. Met behulp van de uit Den Haag afkomstige huishoudster Louise Christina Antoinetta Rippens bleef het gezin draaien. Zij vertrok naar Ommen toen dokter Kuijper ruim acht jaar later op 27 oktober 1859 in Amsterdam in het huwelijk trad met de 34 jaar oude Charlotte Woldina Maria Slaghek. Zij was in 1825 in Amsterdam geboren als dochter van de wijnkoper Egbertus Rudolphus Slaghek en Maria Theodora Schuppen. Charlotte was weduwe van de muzikaal zeer begaafde toondichter Lambertus Johannes Alberdingk Thijm (1823-1854). Haar zwager was Prof. dr. Josephus Albertus Alberdingk Thijm (1820-1889), de bekende Nederlandse dichter, prozaïst, estheticus en vurig strijder voor de culturele emancipatie der katholieken. Hij schreef een huwelijksgedicht ter gelegenheid van het hertrouwen van zijn schoonzuster Charlotte met dokter Frans Kuijper.

Onduidelijk is hoe dokter Kuijper in deze kringen verzeild was geraakt. Aangezien vele gefortuneerde Amsterdammers een zomerverblijf in Soest hadden, is het zeer wel denkbaar dat zich daaronder goede kennissen van de families Slaghek of Alberdingk Thijm hebben bevonden. Wellicht is er een verband met de Amsterdamse families Smithuijsen en Laarman waarvan leden op Soester buitenplaatsen woonachtig waren. Voorts was Antonia Francisca Dorothea Maria Smithuijsen, dochter van makelaar Petrus Joannes Smithuijsen en diens vrouw Elisabeth Maria Anna Laarman, in 1856 in Amsterdam gehuwd met de wijnkoper Johannes Egbertus Slaghek (1829-1868), een jongere broer van Charlotte. Het echtpaar Slaghek-Smithuijsen woonde enkele jaren op de Soester buitenplaats "Den Heuvel", het latere "Sleeswijk Heuvel" aan de Burgemeester Grothestraat - tegenover de Heuvelstraat - afgebroken omstreeks 1937.

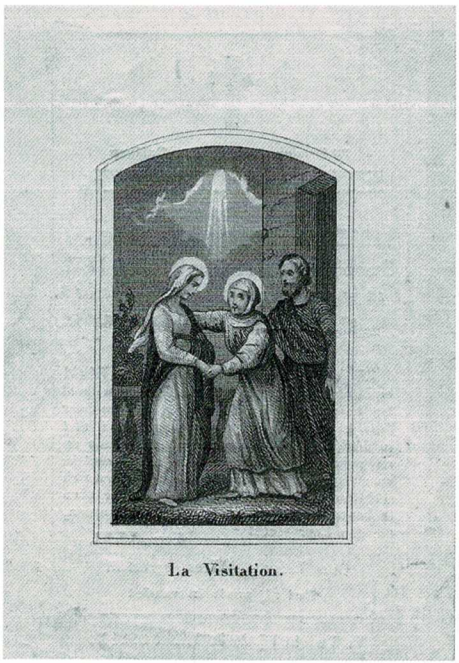

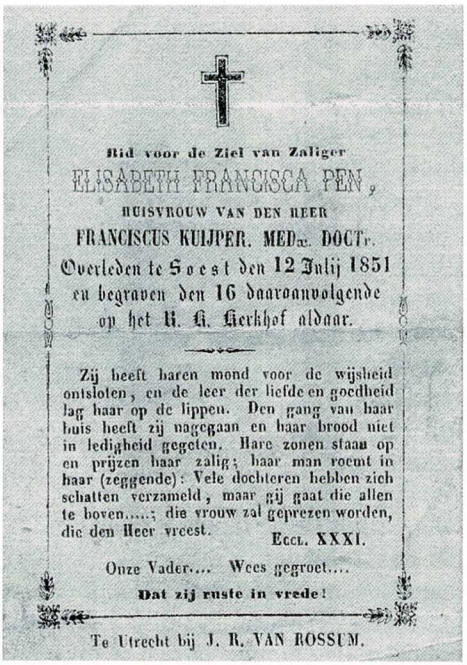

Bidprentje van Elisabeth Francisca Pen (1809-1851).

Bij Charlotte Slaghek - die de vier dochters uit haar eerste huwelijk mee naar Soest bracht - kreeg dokter Kuijper in 1860 nog één zoon, die de namen Lambertus Johannes kreeg, naar de overleden eerste echtgenoot van Charlotte. Nog datzelfde jaar kwam de 20-jarige Antoinetta Kool vanuit Amsterdam naar Soest om als gouvernante in het gezin van dokter Kuijper te komen werken; voor een goede opvoeding en opleiding van de kinderen werd wel gezorgd!

Overlijden

Het tweede huwelijk van dokter Kuijper heeft ruim 18 jaren geduurd. Over deze periode is behalve het overlijden van zijn oudste stiefdochter Maria Theodora Alberdingk Thijm in 1865 weinig te melden. Na ruim 45 jaren gewerkt te hebben in dienst van de Commissie van Weldadigheid en de gemeente Soest kwam een einde aan het arbeidzame leven van dokter Kuijper. Op 18 februari 1878, 's avonds om half negen, overleed dokter Kuijper, 69 jaar oud. Hoewel hij al lange tijd ziek was, kwam zijn overlijden toch nog onverwacht aldus de advertentie die zijn weduwe op 22 februari liet plaatsen in het Algemeen Handelsblad en op 23 februari in het godsdienstig en staatkundig dagblad "De Tijd". ▸

Gedicht van J.A. Alberdingk Thijm ter gelegenheid van het hertrouwen van zijn schoonzuster Charlotte Slaghek met Frans Kuijper op 21 oktober 1859.

21 December 1859
[Bij 't hertrouwen v. Charlotte]

Een kort, maar hartlijk woord, bij 't hechten der festoenen
Die stam aan stam verbinden gaan;
O, blijf dit feestgebloemte van licht en vreugde groenen
Zoo lang een tak dier stammen zal bestaan.

Zij 't in hun schaâuw een goed en zalig rusten;
Maar vall' vooral er d arbeid licht
Straal hoop en liefde 't bruidspaar van 't gezicht
Bij 't ijvren hier beneên in godgetrouwe plicht
En 't blikken van het oog naar gindsche rijke kusten.

Nu het minnend hart, dat nieuwe liefde kweekt
Zal de oude trouw gloed niet bleeken hier van binnen
Slechts banden van dit stof, geen zielenkluister breekt
Bij meerdering van 't getal der harten die wij minnen.

Vol moede dan voortgerept; de nieuwe loopbaan in.
De wasdom komt van God voor die om wasdom bidden:
Hem dan vereend gediend, vereend in ziel en zin,
Waar broedren samen zijn, is Christus in hun midden.

JA AT
(Katholiek Documentatiecentrum Nijmegen, archief Familie Alberdingk Thijm, inv.nr. 2741)

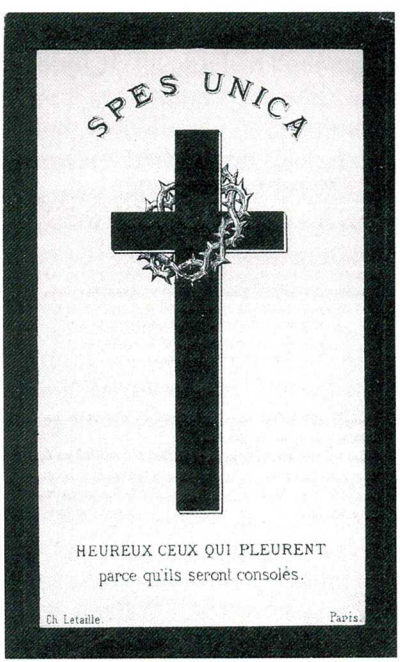

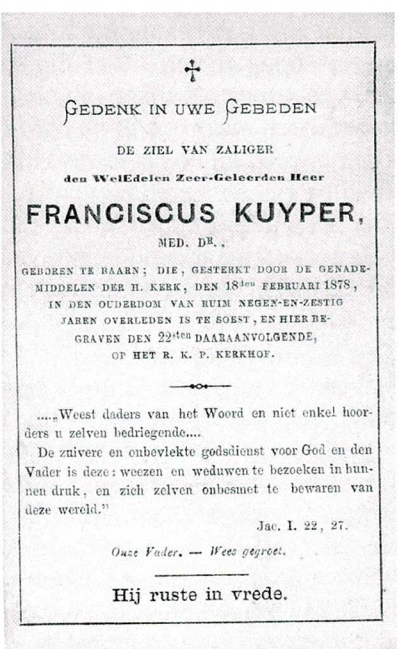
GEDENK IN UWE GEBEDEN

DE ZIEL VAN ZALIGER

den WelEdelen Zeer-Geleerden Heer

FRANCISCUS KUYPER,

MED. DR.,

GEBOREN TE BAARN; DIE, GESTERKT DOOR DE GENADE-MIDDELEN DER H. KERK, DEN 18den FEBRUARI 1878, IN DEN OUDERDOM VAN RUIM NEGEN-EN-ZESTIG JAREN OVERLEDEN IS TE SOEST, EN HIER BEGRAVEN DEN 22sten DAARAANVOLGENDE, OP HET R. K. P. KERKHOF.

....„Weest daders van het Woord en niet enkel hoorders u zelven bedriegende....
De zuivere en onbevlekte godsdienst voor God en den Vader is deze: weezen en weduwen te bezoeken in hunnen druk, en zich zelven onbesmet te bewaren van deze wereld."

Jac. I. 22, 27.

Onze Vader. — Wees gegroet.

Hij ruste in vrede.

Bidprentje van Dr. Franciscus Kuijper (1808-1878)

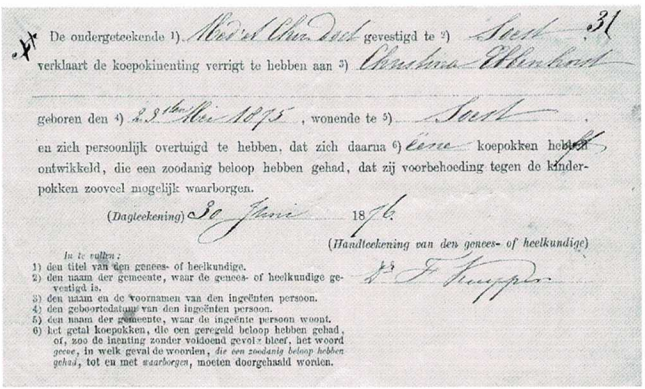

De ondergeteekende 1) Med. et Chir. doct. gevestigd te 2) Soest 31
verklaart de koepokinenting verrigt te hebben aan 3) Christina Ebbenhorst
geboren den 4) 23sten Mei 1875, wonende te 5) Soest
en zich persoonlijk overtuigd te hebben, dat zich daarna 6) eene koepokken heeft ontwikkeld, die een zoodanig beloop hebben gehad, dat zij voorbehoeding tegen de kinderpokken zooveel mogelijk waarborgen.

(Dagteekening) 30 Juni 1876.

(Handteekening van den genees- of heelkundige)
Dr. F. Kuijper

In te vullen:
1) den titel van den genees- of heelkundige.
2) den naam der gemeente, waar de genees- of heelkundige gevestigd is.
3) den naam en de voornamen van den ingeënten persoon.
4) den geboortedatum van den ingeënten persoon.
5) den naam der gemeente, waar de ingeënte persoon woont.
6) het getal koepokken, die een geregeld beloop hebben gehad, of, zoo de inenting zonder voldoend gevolg bleef, het woord geene, in welk geval de woorden, die een zoodanig beloop hebben gehad, tot en met waarborgen, moeten doorgehaald worden.

Inentingsbewijs tegen de koepokken van Christina Ebbenhorst d.d.30.6.1876, ondertekend door dr. F. Kuijper. (Collectie A.L.M. Alders)

Van de doden niets dan goeds ...
Laatstgenoemd dagblad had twee dagen eerder al uitgebreid aandacht besteed aan het overlijden van dokter Kuijper, waaruit de volgende wetenswaardigheden. De "zoo bekwame als gevierde" dokter Kuijper was ongeveer twee jaar eerder hevig ziek geweest, welke ziekte nadien slepend was geworden en hem belette zijn praktijk voort te zetten. De "werkzame en liefderijke man" gaf echter aan hen die hem aan huis kwamen raadplegen nog "menigen nuttigen wenk". Wie hem in zijn geneeskundige loopbaan kende, moest uit eigen ervaring hem eren en hoog achten. "Waardig en deelnemend naderde hij de lijdenssponde zoo van armen als rijken, en niet slechts zijne schitterende bekwaamheden als geneesheer, maar ook zijne liefdevolle verpleging en milddadigheid waren alom gekend en hooggeschat. Eigenbelang was hem geheel vreemd; de studie en zijne zieken waren zijne wereld. God loone hem voor het vele goede, hier in de gemeente en omstreken, aan zoo vele lijdenden en vooral aan zoo vele behoeftige lijdenden, zoo onbaatzuchtig bewezen! Dit is de bede, welke ongetwijfeld alle bewoners van Soest c.a. hemelwaarts richten."

Een lot uit de loterij
Het leven van dokter Kuijper had vooral in het teken gestaan van de ondersteuning van de behoeftige en zieke mens. Geheel in deze geest werden zijn kleren na zijn dood door zijn weduwe en zoons geschonken aan de armen. De na zijn overlijden opgemaakte inventaris van de boedel bracht nog een wetenswaardigheid aan het licht. De dokter en zijn vrouw speelden mee in de staatsloterij! Dit feit was vermoedelijk nooit vastgelegd, ware het niet dat vlak voor de dood van Frans Kuijper op zijn lot een prijs was gevallen van maar liefst 837 gulden, voor die tijd een aanzienlijk bedrag. Hij heeft er zelf echter niet meer van kunnen genieten.

De weduwe Kuijper-Slaghek en zoon Lambertus Johannes Kuijper
Na het overlijden van dokter Kuijper lieten zijn weduwe en zoons op 15 november een deel van de inboedel verkopen. De verkoop van de diverse goederen bracht 2696,65 gulden op. Ook werd een deel van het onroerend goed bezit verkocht; de op 5 december in veiling gebrachte en verkochte landerijen waren samen goed voor een bedrag van 14.300 gulden. Enkele maanden later, op 19 april 1878, vond een boedelscheiding plaats tussen de weduwe en haar zoons. Daarbij werd de villa Lindenheuvel toebedeeld aan Charlotte Kuijper-Slaghek, overeenkomstig het legaat van haar man bij testament van 15 februari 1876 opgemaakt voor notaris Willem Collard te Baarn. Charlotte moest daartoe een bedrag van 12.000 gulden inbrengen. Zo kon zij met haar zoon en de drie nog in leven zijnde dochters Lindenheuvel blijven bewonen. Zij overleed er op 4 augustus 1901. Een tiental jaren eerder had zij de villa nog laten verbouwen. Zoon **Lambertus Johannes Kuijper** (1860-1907) bleef ongehuwd. In 1881 - hij was toen nog minderjarig - werd hij firmant van de te Bussum gevestigde firma Van Veen, Fock & Kuijper, opgericht "tot de uitoefening van een fabriek van houtskool-briquetten en het drijven van handel in dat met al hetgeen daarmede in verband staat, alsmede tot het malen tegen loon van cacao, specerijen en verfwaren" zoals het destijds zo mooi heette.

De brikettenfabriek (een stenen ketelhuis en enkele houten loodsen) stond in Bussum langs het spoor in de hoek tussen de Nieuwe Spiegelstraat en Spoorstraat, daar waar later de Bensdorp cacao- en chocoladefabrieken waren gevestigd. De fabriek kon eerst in 1883 worden gebouwd aangezien de gemeente Bussum de vergunning had geweigerd vanwege de te verwachten schade en hinder. De Hoge Raad aan wie het geschil werd voorgelegd besliste echter in het voordeel van de aanvrager. De handel schijnt niet voorspoedig te zijn verlopen en ook een grote brand in een van de opslagloodsen op 12 januari 1888 was een tegenslag. Medio 1895 stopte de productie en op 21 december 1897 werden de gebouwen verkocht aan Louis François Bensdorp. Onbekend is waarmee de jongste zoon van dokter Kuijper zich de laatste tien jaren van zijn leven mee bezig hield; hij overleed in Soest op 21 augustus 1907, nog maar 46 jaar oud. Hij was de laatste bewoner van Lindenheuvel. Zijn twee oudste halfzusters Alberdingk Thijm waren reeds overleden, een derde halfzuster was naar Utrecht vertrokken. Zijn jongste halfzuster Maria Egberta Dorothea Joanna Alberdingk Thijm (1854-1931) - roepnaam Berta - was reeds in 1879 naar België vertrokken na haar huwelijk met de Belgische postdirecteur Nicolas André Gustave de Caritat de Peruzzis (1850-1920). Beiden zijn in Elsene bij Brussel overleden. ▸

De zonen van dokter Kuijper uit zijn eerste huwelijk
De vier zoons uit het eerste huwelijk van dokter Kuijper kregen allen een goede opleiding. De oudste zoon Dr. **Arnoldus Hermanus Kuijper** (1834-1903) volgde net als zijn vader een medicijnenstudie aan de Universiteit te Utrecht, legde de nodige examens cum laude af en promoveerde op 9 juli 1859 op "onderzoekingen betreffende de kunstmatige verwijding van den oogappel". Hij bleef ongehuwd en was achtereenvolgens arts in Utrecht, Eemnes, Laren NH en in het Groot Zieken Gasthuis te 's-Hertogenbosch.

De tweede zoon Dr. **Hermanus Franciscus Kuijper** (1837-1913) werd doctor in de wis- en natuurkunde, was leraar aan de HBS te Zwolle en bracht het uiteindelijk tot hoofd-inspecteur van de arbeid in Den Haag. Hij trouwde in 1866 met de Nijmeegse notarisdochter Elise Christine Henriëtte Courbois (1845-1933). Zij kregen twee zoons, namelijk de militair Frans Rudolf Kuijper (1867-1946) en de pionier van de marxistische sociologie in Nederland Prof. Rudolph Karel Herman Kuijper (1874-1934. Van beide zoons zijn nakomelingen.

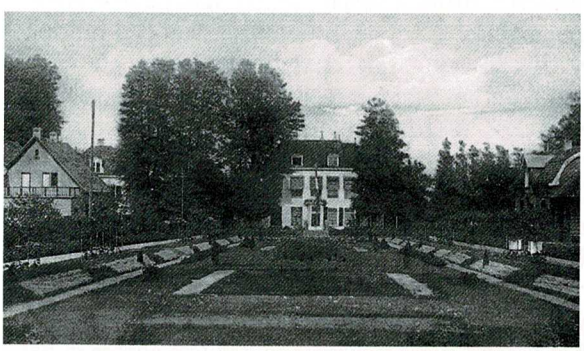

Villa Engwijk aan het Kerkpad Zz, later bekend als Aida Rita en Zonnehof, de woning van dr. J.C. Kuijper. Collectie G.J.M. Derks.

Ook de jongste zoon Dr. **Johannes Cornelis Kuijper** (1841-1929) trad in de voetsporen van zijn vader. Na zijn medicijnenstudie te Utrecht, werkte hij als arts o.a. in Soest, Helmond, Laren NH, Amersfoort en tenslotte vanaf 1880 als gemeentegeneesheer te Gemert. In 1879 was hij gepromoveerd op een proeve van verklaring der verschijnselen van loodvergiftiging bij de mens. In Soest woonde hij enkele jaren in Huize Engwijk, een villa aan het Kerkpad Zz die hij in 1872 kocht van de naar Harmelen vertrokken dokter Anthonie Marinus Romijn. De villa was later bekend onder de naam Aida Rieta en als pension Zonnehof. In Gemert had dokter Kuijper een nog veel rianter onderkomen - Villa Polder - dat hij in 1884 had laten bouwen. Johannes Cornelis Kuijper trouwde in 1871 in Haarlem met Carolina Joanna Sormani. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen bekend, waarvan de twee oudste op Engwijk in Soest zijn geboren. De tweede zoon Elise Arnold Johannes Kuijper (1874-1956) werd burgemeester in Valkenswaard. In Gemert is er een Dr. Kuijperstraat en in Valkenswaard een Burgemeester Kuyperlaan.

De op één na jongste zoon uit het eerste huwelijk was **Franciscus Cornelis Kuijper** (1839-1912). Hij bleef in Soest, was landbouwer aan het Kerkpad Nz en later onder meer wethouder. Hij trouwde met Petronella van Roomen van de Groote Melm. Aan dit echtpaar en hun Soester nakomelingen hopen we in een volgend nummer nader aandacht te besteden.

Alle afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie G.J.M. Derks ■

EEN POPULAIRE GENEESHEER.
De 82-jarige Dr. J. C. Kuijper, geridderd in de Oranje-Nassau-orde, heeft reeds 43 jaar lang de armenpractijk te Gemert waargenomen. Hij is een onbaatzuchtige vriend van armen en bedrukten.

Dr. Johannes Cornelis Kuijper 1841-1929. Katholieke Illustratie 3 oktober 1923, collectie G.J.M. Derks.

Bronnen:

- G.J.M. Derks. Frans Kuijper (1808-1878), geneesheer. In: Utrechtse biografieën, Het Eemland, deel 2, pp 133-137. Utrecht 1999. (De tekst van dit artikel is een voor dit doel aangevulde en hier en daar gecorrigeerde versie van deze eerder in de reeks Utrechtse biografieën verschenen levensbeschrijving van Dr. Frans Kuijper.)
- Doop-, Trouw- en Begraafboeken van Baarn, Hilversum en Laren NH.
- Burgerlijke Stand en bevolkingsregisters van de gemeente Soest en andere gemeenten.
- Kadastrale leggers gemeente Soest.
- Katholiek Documentatiecentrum Nijmegen, archief Familie Alberdingk Thijm
  - 2741 Gedicht "Bij 't hertrouwen van Charlotte. 21 Okt. 1859", bestemd voor "Klimop en rozen" 1859.
- Inventaris van de archieven van de gemeente Soest 1812-1928
  - inv.nr. 1287, Stukken betreffende de sollicitatie naar de vacature van arts van de commissie, 1832.
  - inv.nr. 1288-2, Instructie voor de Medicinae Doctor, Heelmeester en Apotheker, F. Kuijpers, 1832, met aanvulling 1849.
- Archief Eemland, Notarieel Archief Baarn, notaris Harmanus Pen, inv.nr. 452 (1878)
  - akte 6111, Boedelinventaris d.d. Soest 14.09.1878 betreffende de nalatenschap van Franciscus Kuijper.
  - akte 6140, Verkoop inboedel d.d. 15.11.1878
  - akte 6153, Veiling vaste goederen d.d. 05.12.1878

  Archief Eemland, Notarieel Archief Baarn, notaris Harmanus Pen, inv.nr. 453 (1879)
  - akte 622, Boedelscheiding d.d. 19.04.18

Uit de bladen (6)

De Historische vereniging Soest / Soesterberg heeft met verschillende historische kringen en organisaties in de regio een ruilabonnement van hun ledenblad. Soms komen daarin Soest of (oud) Soesters tevoorschijn. De artikelen worden in deze rubriek alleen even belicht. Voor inzage van de oorspronkelijke verhalen bent u welkom op de 2de donderdag avond van de maand in Museum Oud Soest.

Samenstelling Ton Hartman

Historische Kring Eemnes
In het maartnummer 2014 van dit blad onder andere aandacht voor "straatnaamgeving". In een nieuw te bouwen woonwijkje worden straten vernoemd naar familienamen die al gedurende eeuwen in Eemnes voorkomen. Vier namen zijn oorspronkelijk uit Eemnes, dat betekent dat ze al voor 1675 voorkwamen. Tien familienamen hebben zich tussen 1687 en 1715 in Eemnes gevestigd en daarvan waren er drie uit Soest afkomstig. Dus kunnen leden van de families Hilhorst, Schouten en Post vertellen dat er in Eemnes zelfs een straat/laan of weg naar hun familie vernoemd is. Mochten er in de toekomst weer straten bijkomen en de naamgeving op dezelfde basis geschieden, dan maken de volgende uit Soest afkomstige familienamen weer kans: Bieshaar, Van 't Klooster en Stalenhoef. Zelfs de familienaam Fecken is uit Soest afkomstig, maar dan wel Soest in Duitsland! Bovenstaande informatie is ontleend aan het befaamde naslagwerk "Eemnessers door de eeuwen heen".

Baerne
In het maartnummer 2014 van het blad van de Historische Kring Baarn het laatste deel van het oorlogsdagboek van baron Van Heerdt. Van Heerdt kennen we in Soest van het onderzoek dat is gedaan naar de grafheuvels in de dertiger jaren. Het oorlogsdagboek bevat verschillende verwijzingen naar Soest, wat een mooie aanvulling kan zijn op de magere literatuur over de oorlogsjaren in Soest.

Tussen Vecht en Eem
In het maart nummer 2014 aandacht voor "De Ronde Kaart van Gooiland". Deze kaart wordt gedateerd rond 1520, daarmee zal het voor Soest en de Birkt (Soesterberg wordt niet genoemd) ongetwijfeld ook de oudste kaart zijn. Mogelijk kan er op basis van oude kaarten wel een specifiek artikel betreffende Soest geschreven worden?

Een ander artikel in hetzelfde blad gaat over "Het Rampjaar" (1672/1673), u weet uit de geschiedenisboekjes nog wel dat '*het volk redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos*' was. De auteur Hans Mous heeft over de periode tot september 1673 weinig gegevens kunnen vinden, maar dat verandert in die maand snel. Eemland wordt frontgebied en volgens Booth hebben zowel Staatse als Franse troepen enorm huisgehouden. Dat ook de Staatse, dus prinsgezinde troepen geplunderd zouden hebben, lezen we weer niet in de oudere geschiedenisboekjes. In de buurt van Baarn of Eemnes was er een gehucht *"Veenhuysen"* waar een ruitergevecht had plaatsgevonden, dit zou weleens in Soest in de omgeving van de huidige Koninginnelaan – die vroeger Veenhuizerstraat genaamd was – geweest kunnen zijn.

Oud Woudenberg
In de oudheidkamer van Woudenberg is er tot 1 november 2014 een expositie over de familie De Beaufort en het landgoed Den Treek-Henschoten. In het eerste nummer van 2014 van deze stichting een begeleidend schrijven over deze familie. Voor Soest van belang – denkt u maar aan De Beaufortlaan – vanwege twee burgemeesters met die naam. De langstzittende eerste burger Mr. Dr. J.A.A.H. (Noud) de Beaufort komt op een familieportret voor.

De Bewaarsman
In het aprilnummer 2014 van dit blad van de Historische Kring Hoogland een tweetal artikelen met een linkje met Soest. Gerard Raven heeft een beschrijving van de Hooglandse dorpspastoor Hermanus Josephus Ram van Schalkwijk (1690-1761) geactualiseerd. Hij was een omstreden figuur, maar hij had het in Hoogland niet gemakkelijk. Amersfoortse paters zaten onder zijn duiven te schieten en zieltjes te winnen. De Soester pastoor moest dat weer helpen bestrijden, deze neef van pastoor Ram moet Petrus van Zuylen van Nijevelt geweest zijn.Het andere artikel is een fragment uit het boek "Van Stopfles tot Geldla". Hans Keizer beschrijft het leven van een drogistengezin in de jaren 1945-1970. De drogist was een Hooglander, maar zijn vrouw Cor Keizer-van den Breemer (1914-1990) was geboren en getogen in Soest.

Oud-Utrecht
In het aprilnummer 2014 van dit blad, waarin ook provinciale geschiedenis wordt beschreven, aandacht voor de echte Bevrijdingsdag in 1945. Officieel is het voor elke gemeente 5 mei, maar er is variatie in de provincie, Bunschoten heeft in een enquête uit 1947 van het Ministerie van Oorlog 20 april aangegeven. In Leersum werd de datum op 11 mei gesteld. Soest wordt niet genoemd, maar de meest genoemde datum 7 mei 1945 zal ook voor Soest van toepassing geweest zijn.In een boekbespreking worden twee recente boeken

vergeleken die allebei grotendeels over vliegveld Soesterberg gaan. Het boek van Dik Top "Een eeuw vliegkamp en dorp Soesterberg. KLM en Fokker voeren er wel bij" wordt vergeleken met het boek van Rolf de Winter "Een eeuw militaire luchtvaart in Nederland 1913-2013. Bakermat Soesterberg" maar zoals te verwachten was heeft de recensent geen duidelijke voorkeur .

AD/Amersfoortse Courant

In de regio editie van 18 april jongstleden stond een artikel over de reizende fotograaf Eduard Sanders (1886-1942). Vanuit zijn geboorte- en woonplaats Groningen reisde hij tussen 1905 en 1916 voornamelijk per trein door het land om vooral plaatselijke middenstanders voor hun winkel op de foto te zetten. Artistiek gezien wist hij de mensen op de juiste manier te laten poseren en met een mooi passe-partout in een lijstje zal menige foto de wand gesierd hebben. Sanders was joods, en helaas daarom is hij via Westerbork naar Auschwitz gedeporteerd en omgekomen.

Bij het artikel een foto van een Soester woonhuis en wel Steenhoffstraat 14, deze foto is al eerder in dit blad gepubliceerd in het zomernummer 2006. Gérard Derks beschreef de "Herinneringen van Nel Rodenrijs-van Klooster aan haar familie en aan Soest". Haar oom Theo en tante Anna Limburg Brouwer-van Klooster bewoonden het huis aan de Steenhoffstraat 14 en Nel heeft daar vaak gelogeerd, vandaar de foto. Op de foto ziet u Anna van Limburg Brouwer met dochter Toos, zij is geboren in 1911 dus valt de foto te dateren rond 1915. Links ziet u de Talmalaan die nog onverhard is. Mocht u nog 'Sanders' foto's hebben van Soest dan wil de redactie die graag scannen om voor het nageslacht te bewaren.

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

De leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.
Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	**Wim Routers**	routers@xmsnet.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis:	**Wim de Kam**	wpdekam@ziggo.nl	035-5880048
Contact Gemeentelijke Monumentencommissie:	**Vacature**		
Evenementen commissie:	**Hanneke Roskam**	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Contact Museum Oud Soest:	**Cees Vos**	ceesjvos@casema.nl	035-6021008
Soesterberg	**Coby van Esseveld**	histversoesterberg@gmail.com	0346-353150
Redactiecommisie	**Piet van Elteren, Dick van Fulpen, Ton Hartman**		
Redactie-adres	**Ton Hartman,** Birkstraat 109, 3768 HD Soest ton.hartman@telfort.nl		035-7851770
Layout	**Menno Zweers (Omslag Wim Routers)**		

De contributie per jaar:
€ 20,00 voor leden in Nederland - € 25,00 voor leden in het buitenland - € 35,00 voor het bedrijfsleven - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235
Losse oude nummers:Verkrijgbaar bij het redactieadres Leden € 2,50 Niet leden € 5.00

Copyright - Historische Vereniging Soest - Soesterberg
Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

Volgende editie verschijnt begin september 2014
Zie www.hvsoest.nl voor meer informatie

HISTORISCHE VERENIGING
SOEST/SOESTERBERG

Historische vereniging
Soest/Soesterberg
www.hvsoest.nl
Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest

Drukwerk verzorgd door:

PRACTICUM
www.practicum.nl